

Quicksan beschermde soorten Ow

Bielzenwand Belmonte Arboretum

Gemeente Wageningen

Quicksan beschermde soorten Ow

Bielzenwand Belmonte Arboretum

Gemeente Wageningen

In opdracht van	Gemeente Wageningen Postbus 1 6700 AA Wageningen
Contactpersoon	[redacted]
Telefoon	06 [redacted]
E-mail	[redacted]@wageningen.nl
Datum	14 november 2024
Rapportagenummer	NIRP20240214
Hoofdkantoor	NatuurInclusief B.V. Korenbree 23A 7271 LH Borculo 0545 723032 info@natuurinclusief.nl www.natuurinclusief.nl
Opsteller	[redacted]
Telefoon	[redacted]
E-mail	[redacted]@natuurinclusief.nl
Paraaf	[redacted]
Kwaliteitscontrole	[redacted]
Paraaf	[redacted]

Natuurinclusief B.V. is niet aansprakelijk voor gevolgschade, alsmede voor schade welke voortvloeit uit toepassingen van de resultaten van werkzaamheden of andere gegevens verkregen van Natuurinclusief B.V.; opdrachtgever vrijwaart Natuurinclusief B.V. voor aanspraken van derden in verband met deze toepassing.

Niets uit deze uitgave mag worden vervaelvoudigd en/ of openbaar worden gemaakt d.m.v. fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de opdrachtgever hierboven aangegeven en Natuurinclusief B.V., noch mag het zonder een dergelijke toestemming worden gebruikt voor enig ander werk dan waarvoor het is vervaardigd

Inhoud

Samenvatting	4
1 Inleiding	5
1.1 Leeswijzer	5
2 Onderzoeksgebied	6
2.1 Beschrijving onderzoeksgebied	6
2.2 Geplande ingreep	7
3 Onderzoeksmethode	8
3.1 Bureaustudie	8
3.2 Veldonderzoek	8
4 Resultaten flora en fauna	9
4.1 Planten	9
4.2 Grondgebonden zoogdieren	13
4.3 Vogels (excl. vogels met jaarrond beschermde nesten)	15
4.4 Vogels met jaarrond beschermde nesten	16
4.5 Categorie 2 vogelsoorten	18
4.6 Amfibieën	18
4.7 Reptielen	19
4.8 Vissen	19
4.9 Insecten en overige ongewervelden	19
4.10 . Toetsing zorgplichten Omgevingswet	21
5 Conclusies + aanbevelingen	23
5.1 Conclusies	23
5.2 Aanbevelingen	24
Literatuur	26
Bijlage 1 Wetgeving	27

Samenvatting

Gemeente Wageningen is voornemens het Bergpad onderlangs het uitzichtpunt van het Belmonte Arboretum te Wageningen te renoveren door middel van het vervangen van de huidige bielzenwand, waarna het vrijgekomen terrein opnieuw toegepast wordt als wandelpad.

De Omgevingswet (Ow) verplicht om vooraf te toetsen of ruimtelijke ingrepen geen beschermde Natura 2000-gebieden, aanwezige beschermde plant- of diersoorten of houtopstanden aantasten. Aangezien het projectgebied gelegen is binnen het Natura 2000-gebied Veluwe en significante effecten door de werkzaamheden niet kunnen worden uitgesloten, dient een Aeries berekening uitgevoerd te worden. Ook zijn er monumentale bomen aanwezig binnen het projectgebied waardoor een boomeffectanalyse (BEA) geadviseerd wordt. Daarnaast is er een quickscan nodig naar de aanwezigheid van beschermde soorten in de invloedssfeer van het voorgenomen project. Natuurinclusief B.V. heeft van gemeente Wageningen dan ook opdracht gekregen voor het uitvoeren van een quickscan beschermde soorten. Op 12 september 2024 heeft het veldbezoek plaatsgevonden.

Beschermde amfibieën en vissen worden niet verwacht in het projectgebied. Door de aanwezigheid van holtes in de verschillende bomen is aanvullend onderzoek naar verblijfplaatsen van boombewonende vleermuizen noodzakelijk indien de bomen gekapt worden. Enkele boomholtes zijn, naast vleermuizen, ook mogelijk toegankelijk voor boommarter, kleine marterachtigen (bunzing, hermelijn en wezel), steenmarter en eekhoorn. Aanvullend onderzoek naar deze grondgebonden zoogdieren is daarom noodzakelijk. Ook aanwezigheid van ringslang en hazelworm kan niet worden uitgesloten in het projectgebied. Insecten zoals de sleedoornpage en ongewervelden zoals de wijngaardslak (Rode Lijst) zijn niet uit te sluiten. Een aantal vogels met jaarrond beschermde nesten zoals de boomvalk, buizerd, havik, ooievaar, ransuil, roek, steenuil, sperwer en wespandief zijn ook niet uit te sluiten. Het is noodzakelijk om meer inzicht te verkrijgen of voortplantings- of rustplaatsen aanwezig zijn van deze soorten.

Naast aanvullend onderzoek naar aanwezigheid van soortgroepen wordt geadviseerd om een boomeffectanalyse uit te voeren om de effecten van de werkzaamheden op de monumentale beuken te toetsen.

Wanneer na aanvullend onderzoek blijkt dat er verblijfplaatsen of andere beschermde natuurwaarden van de beschermde soorten aanwezig zijn en schadelijke handelingen genoemd in de Omgevingswet niet voorkomen kunnen worden, is het aanvragen van een omgevingsvergunning via het DSO provincie Gelderland noodzakelijk. Het is mogelijk dat er mitigerende of compenserende maatregelen nodig zijn om schadelijke handelingen te voorkomen of effecten te beperken of ongedaan te maken.

1 Inleiding

Gemeente Wageningen is voornemens om de oude bielzenwand te renoveren. Hiervoor wordt een van vier mogelijke scenario's uitgevoerd voor het renoveren. In drie van de vier mogelijke scenario's wordt een gedeelte van de helling die de bielzenwand stabiel houdt, gerooid van beplanting en boomopstand om ruimte te maken voor het uitvoeren van de ingreep. In het vierde scenario wordt het pad onbegaanbaar verklaard en een alternatieve trap richting het arboretum aangelegd om het bestaande wandelpad voor de bielzenwand terug te koppelen aan het arboretum. Doordat het gaat om het rooien van bomen en volledig verwijderen van planten op de helling zal van belang zijn te inventariseren wat er in dat scenario verloren gaat.

De Omgevingswet (Ow) verplicht om vooraf te toetsen of ruimtelijke ingrepen geen beschermde Natura 2000-gebieden, aanwezige beschermde plant- of diersoorten of houtopstanden aantasten (zie bijlage 1). Aangezien het projectgebied gelegen is binnen het Natura 2000-gebied Veluwe en significante effecten door de werkzaamheden niet kunnen worden uitgesloten, dient een Aeries berekening uitgevoerd te worden. Ook zijn er monumentale bomen aanwezig binnen het projectgebied. Daarnaast is er een quickscan nodig naar de aanwezigheid van beschermde soorten in de invloedsfeer van het voorgenomen project. Het voorliggende rapport is een uitwerking van de resultaten van de quickscan. Een quickscan is een onderzoek waarbij onderzocht wordt of in de invloedsfeer van de voorgenomen ingrepen projectgebied beschermde planten- of diersoorten worden verwacht die mogelijk negatieve effecten kunnen ondervinden van de geplande activiteiten. Wanneer beschermde soorten verwacht worden maar er onvoldoende gegevens beschikbaar zijn om het voorkomen uit te sluiten, is het noodzakelijk dat aanvullend onderzoek uitgevoerd dient te worden.

Voorliggende rapportage betreft een overzicht met de resultaten van de quickscan en een aanbeveling voor vervolgstappen.

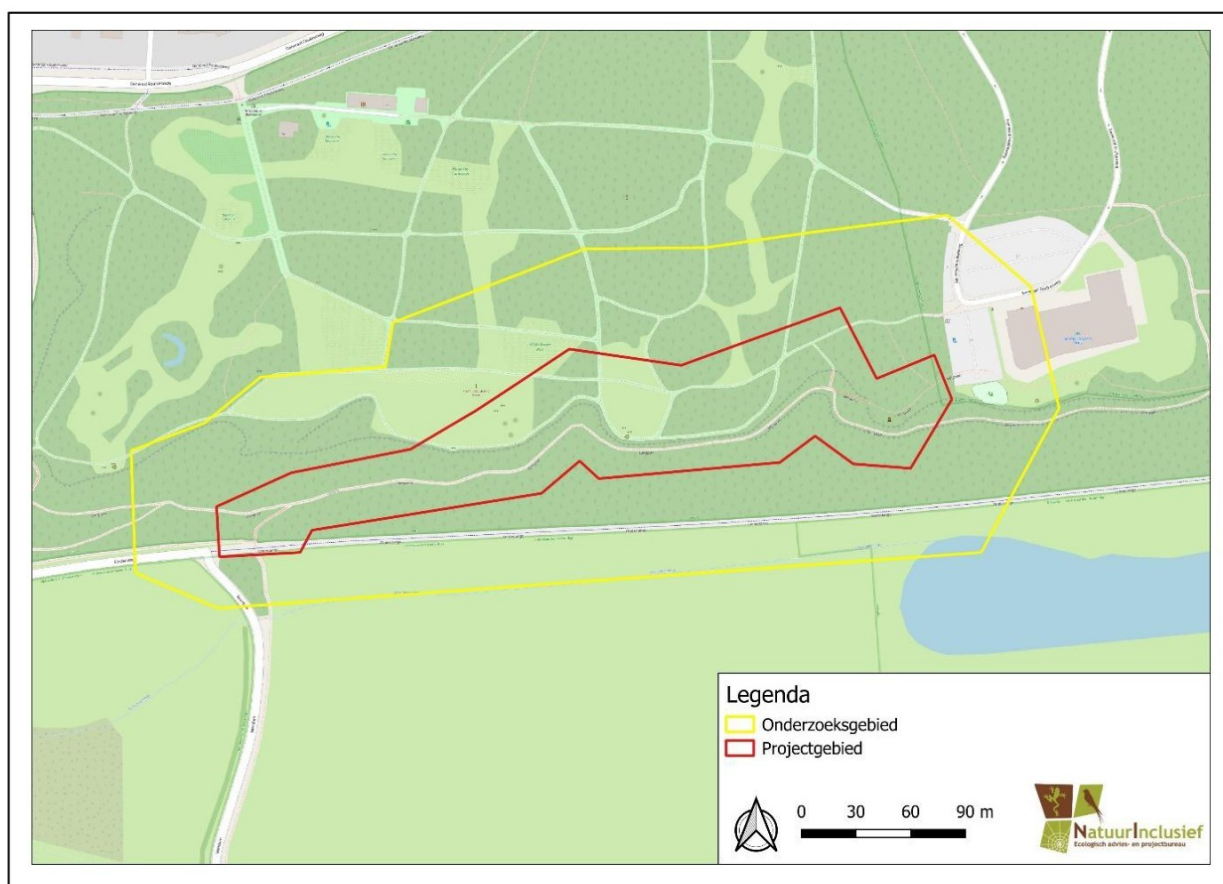
1.1 Leeswijzer

In hoofdstuk 2 wordt omschreven hoe de onderzoeksgebied eruitziet, hoe deze momenteel gebruikt wordt en wat de geplande ingreep inhoudt. Hoofdstuk 3 bespreekt de onderzoeksmethodiek. In hoofdstuk 4 wordt ingegaan op de mogelijke effecten op beschermde soorten in de invloedsfeer van het projectgebied. In hoofdstuk 5 wordt afgesloten met de conclusie en eventuele vervolgstappen die moeten worden genomen.

2 Onderzoeksgebied

2.1 Beschrijving onderzoeksgebied

Het projectgebied is gelegen aan Onderlangs, gemeente Wageningen in de provincie Gelderland. Het projectgebied wordt begrenst door de zuidwand van het Arboretum. Het middelpunt van het projectgebied bevat de coördinaten N51° 57'53.3 E5° 41'25.2 (atlasblok 39-21 kilometerhokken 175-441 en 176-441). Het projectgebied bestaat uit het wandelpad en het directe bos eromheen. De grootte van het onderzoeksgebied is ruimer dan enkel het projectgebied, vanwege de mogelijke externe effecten op de omgeving tijdens de voorgenomen ingreep in de aanleg- en/of gebruiksfase. De grootte is bepaald aan de hand van de beschrijving van de voorgenomen activiteiten en het bronnenonderzoek (zie Hoofdstuk 3 en 4). In figuur 1 is het onderzoeksgebied op een topografische kaart weergegeven. In figuur 2 is een impressie van het projectgebied en het onderzoeksgebied weergegeven.

Figuur 1 Begrenzing onderzoeksgebied

Figuur 2 Impressie projectgebied en onderzoeksgebied

2.2 Geplande ingreep

Gemeente Wageningen heeft als voornemen om de bielzenwand te vervangen omdat stukken van de wand in verval zijn geraakt. Ook willen ze het wandelpad verbreden. De geplande renovatie heeft nog geen geplande datum.

3 Onderzoeksmethode

Het onderzoek is uitgevoerd door middel van een bureaustudie en een eenmalig veldbezoek. Op deze wijze wordt inzicht verkregen omtrent de aanwezigheid van geschikt habitat en de daarbij te verwachten beschermde soorten, gesitueerd op of nabij het onderzoeksgebied. Een quickscan is een toets van de ecologische potenties van het onderzoeksgebied aan de hand van bestaande gegevens en het verkregen inzicht ten tijde van het veldbezoek. Er worden in het onderhavige onderzoek geen inventarisaties uitgevoerd van soorten en soortgroepen. Uit de quickscan moet blijken of aanvullend soortonderzoek noodzakelijk is.

3.1 Bureaustudie

Bij de bureaustudie is gebruikgemaakt van landelijke, provinciale en regionale verspreidingsgegevens. Aan de hand van verspreidingsatlassen en verspreidingsgegevens uit de Nationale Databank Flora en Fauna (NDFF) wordt er nagegaan of er beschermde flora en fauna voorkomen in of nabij het projectgebied. Echter, het is vaak niet mogelijk de exacte locatie of datering van deze gegeven te achterhalen. De verspreidingsgegevens zijn veelal weergegeven in kilometerhokken (1x1 km) of in atlasblokken (5x5 km), de waarnemingen hebben dan ook meer betrekking op de regio en niet zo zeer op het projectgebied. De gegevens uit de verspreidingsatlassen geven vaak dan ook alleen een indicatie of de soort in de omgeving voorkomt. Voor de bureaustudie wordt gebruikgemaakt van gegevens van de afgelopen tien jaar.

De volgende atlasblokken zijn gebruikt:

- 39-28
- 39-27
- 40-21
- 39-17
- 39-18
- 40-11
- 39-37
- 39-38
- 40-31

3.2 Veldonderzoek

Naast de bureaustudie heeft er een veldbezoek plaatsgevonden. Het veldbezoek is uitgevoerd op 12 september 2024 door [REDACTED] NatuurInclusief B.V. De weersomstandigheden waren hierbij ca. 15° C, bewolkt, en windkracht 2 bft.

Gedurende het veldbezoek is het projectgebied en de directe omgeving beoordeeld op de ecologische potentie. Hierbij is gekeken naar de aanwezigheid van geschikte habitats en de daarbij verwachte soorten en/of soortgroepen. Aan de hand van de beschrijving van de geplande ingreep en de resultaten van de bureaustudie is de omvang van het onderzoeksgebied bepaald. Indien beschermde of bijzondere soorten zijn waargenomen, zijn deze genoteerd en, indien mogelijk, vastgelegd.

4 Resultaten flora en fauna

4.1 Planten

Bureauonderzoek

Uit de verspreidingsgegevens van de bureaustudie blijkt dat er in de omgeving van het projectgebied verschillende soorten beschermde planten zijn te verwachten, namelijk: akkerogentroost, brave hendrik, dennenorchis, dreps, groot spiegelklokje, grote bosaardbei, grote leeuwenklauw, kartuizer anjer, kleine wolfsmelk, kluwenklokje, naaldenkervel, pijlscheefkelk, rood peperboompje, schubvaren, spits havikskruid, stijve wolfsmelk en stofzaad.

Het projectgebied is een bospad langs de zuid heuvel van het arboretum, bij een stijl gelegen bosrand. Vanwege locatie van het pad, worden er standplaatsen van beschermde plantensoorten verwacht.

Veldbezoek

Akkerogentroost

Akkerogentroost is een zeer zeldzame soort welke voorkomt in Zuid-Limburg en het rivierengebied. Akkerogentroost groeit op zonnige, open plaatsen op vochtige en kalkrijke grond (krijt, leem, rivierklei), voornamelijk in graanakkers en akkerranden. Het is een halfparasiet die woekert op de wortels van (cyper-)grassen. Door de afwezigheid van een open grasland in het projectgebied valt de soort uit te sluiten. Aanvullend onderzoek is niet noodzakelijk.

Brave hendrik

Brave hendrik komt zeer zeldzaam voor in Nederland. De soort staat op zonnige, warme, beschutte plaatsen op vochtige, zeer voedsel- en stikstofrijke, met organisch materiaal bemeste grond. Brave hendrik groeit bij boerderijen, begraafplaatsen, bermen, braakliggende grond, langs heggen, ruderaal plaatsen, oude muren, humeuze ruigten en soms in akkers. Door de gesloten bosstructuur van het projectgebied valt deze soort uit te sluiten. Aanvullend onderzoek is niet noodzakelijk.

Dennenorchis

Dennenorchis staat op beschaduwde, droge tot iets vochtige, voedsel- en stikstofarme, meestal zure, goed doorluchte zand- en lemige grond, wortelt in de bovenste humuslaag van verteerd (naalden)strooisel en vereist een hoge luchtvochtigheid. De soort groeit in (dennen-)bossen en zeeduinen. Het projectgebied ligt echter in een loofbos, hierdoor is de biotoop niet geschikt waardoor de soort uitgesloten kan worden, en hierdoor is aanvullend onderzoek niet noodzakelijk.

Dreps

Dreps groeit op zonnige, open plaatsen op matig droge, vrij kalkarme, matig voedselrijke, lichte grond (löss, leem en zavel). Dreps komt voor op akkers (wintergraanakkers en speltakkers), soms langs spoorwegen (spoorwegterreinen), braakliggende grond, wegranden (open plekken in bermen van grote verkeerswegen), ruigten, ruderaal (verstoord) plaatsen en sportterreinen. Door de afwezigheid van de benodigde zonnige open plekken voor de soort is deze uit te sluiten en is aanvullend onderzoek niet noodzakelijk.

Groot spiegelklokje

Groot spiegelklokje staat op open, zonnige, vochtige, stikstofarme, matig voedselrijke bodems (zowel op zand, zavel, leem, lichte klei als löss en mergel). Ze groeit op zandige stroomruggen in rivierdalen, op open plekken van dijken en bermen, in graanakkers, op stoppelvelden en braakliggende terreinen. Ook wordt groot spiegelklokje adventief gevonden nabij graansilo's en op haven- en spoorwegterreinen en verder is de soort in

gebruik als tuinplant. Door de gesloten bosstructuur van het projectgebied zijn er onvoldoende zonnige standplaatsen en valt aanwezigheid van deze soort uit te sluiten. Aanvullend onderzoek is niet noodzakelijk.

Grote bosaardbei

Grote bosaardbei groeit op half beschaduwde plaatsen op vrij droge tot vrij vochtige, matig voedselrijke, kalkrijke grond (leem, zand, zavel, lichte klei en löss). Grote bosaardbei komt voor in bossen (lichte loofbossen, vooral bij buitenplaatsen), struwelen, bosranden, houtwallen, langs holle wegen en bermen. Doordat de soort voor kan komen bij bosranden is hij niet uit te sluiten. Aanvullend onderzoek is noodzakelijk.

Grote leeuwenklauw

Grote leeuwenklauw komt voor in Zuid-Limburg, het deltagebied en het rivierengebied. De soort groeit op zonnige plaatsen op goed gedraineerde, voedselrijke grond (lemig zand, löss, leem, zavel en klei). Grote leeuwenklauw komt voor in bermen langs onverharde wegen, (graan-) akkers, waterkanten, braakliggende grond, langs veevoerkulen, dijken, tuinen en spoorwegen. Door de gesloten bosstructuur van het projectgebied valt deze soort uit te sluiten. Aanvullend onderzoek is niet noodzakelijk.

Kartuizer anjer (Dianthus carthusianorum)

Kartuizer anjer wordt bij uitstek aangetroffen in (schrale) kalkgraslanden. De soort heeft voedselarme en droge grond nodig. Ook wordt de soort wel aangetroffen in warme, droge bermen en rotsachtige plekken. Door de gesloten bosstructuur van het projectgebied valt deze soort uit te sluiten. Aanvullend onderzoek is niet noodzakelijk.

Kleine wolfsmelk

Kleine wolfsmelk is een pionier en staat op open, zonnige, vrij warme, vochtige, matig voedsel- en stikstofrijke, kalkhoudende, kleiige, niet te sterk bemeste, omgewoelde grond (leem, klei, löss en mergel). De soort groeit in akkers met graan of hakvruchten, op stoppelvelden, op braakliggende grond, langs spoorwegen en paden en op open plekken van dijken en bermen. Door de gesloten bosstructuur van het projectgebied zijn er onvoldoende zonnige standplaatsen en valt aanwezigheid van deze soort uit te sluiten. Aanvullend onderzoek is niet noodzakelijk.

Kluwenklokje

Kluwenklokje komt zeer zeldzaam in Nederland voor in Zuid-Limburg en het rivierengebied. De plant groeit op zonnige plaatsen op matig droge tot vochtige kalk- en humushoudende grond (lemig zand, leem, zavel, mergel en stenige plaatsen). Kluwenklokje komt voor in bermen, (kalk-)grasland, rivierdijken, ruderaal plaatsen, bosranden en struwelen. De in de omgeving voorkomende exemplaren zijn ingezaaid en vallen daarom niet onder de bescherming van de omgevingswet. Aanvullend onderzoek is niet noodzakelijk.

Naaldenkervel

Naaldenkervel komt zeer zeldzaam voor in Zuid-Limburg en het rivierengebied. De soort groeit op zonnige, open plaatsen op vochtige, matig voedselrijke, kalkrijke, niet te lichte grond (klei, zavel, zand, löss en mergel). Naaldenkervel komt voor op akkers (wintergraanakkers), ruderaal plaatsen, bermen (verstoorte plaatsen), bij haventerreinen (bij losplaatsen) en omgewerkte grond. Door de gesloten bosstructuur van het projectgebied zijn er onvoldoende zonnige standplaatsen en valt aanwezigheid van deze soort uit te sluiten. Aanvullend onderzoek is niet noodzakelijk.

Pijlscheefkelk

Pijlscheefkelk komt voor op oude stadsmuren, kalkhellingen en mergelgroeven. De soort groeit op zonnige tot licht beschaduwde plaatsen, op droge, voedselarme, kalkrijke grond. Door de afwezigheid van rotswallen, kalkhellingen en stadsmuren is de noodzakelijke biotoop niet aanwezig. Aanvullend onderzoek is niet noodzakelijk.

Rood peperboompje

Rood peperboompje komt voor in oude loofbossen en struwelen op kalkrijke bodem. De soort is van nature vrijwel beperkt tot Zuid-Limburg, mogelijk is (of was) de soort ook op een enkele plaats in Twente en de Achterhoek inheems. Rood peperboompje is ook een populaire tuinplant. Verspreid over Nederland wordt de soort af en toe verwilderd gevonden. Doordat het in de omgeving voorkomend individu is aangeplant valt deze niet onder de bescherming van de omgevingswet. Aanvullend onderzoek is niet noodzakelijk.

Schubvaren

Schubvaren komt zeer zeldzaam voor in stedelijke gebieden. De soort groeit op zonnige tot halfbeschaduwde plaatsen op droge, kalkrijke, niet te voedselarme tot niet te voedselrijke muren en rotsen (vooral kalksteen). Schubvaren komt voor op oude muren, rotsen, spleten van stenen constructies en kalkstenen muurtjes langs begraafplaatsen en wegen. Door de afwezigheid van stenen muren, rotsen, spleten en stenen constructies is de biotoop in het projectgebied niet geschikt voor schubvaren. De soort valt dus uit te sluiten en aanvullend onderzoek is niet noodzakelijk.

Spits havikskruid

Spits havikskruid groeit op weinig voedselrijke, zure grond waar weinig andere vegetatie aanwezig. De soort wordt aangetroffen in onder andere open plekken in (schraal) grasland, (spoor) bermen, bosranden en rivierdijken. De soort groeit vaak in de buurt van water of op vochtige grond. Door de gesloten bosstructuur van het projectgebied zijn er onvoldoende zonnige standplaatsen en valt aanwezigheid van deze soort uit te sluiten. Aanvullend onderzoek is niet noodzakelijk.

Stijve wolfsmelk

Stijve wolfsmelk groeit op open, zonnige tot licht beschaduwde, vochtige, stikstofrijke, matig voedselrijke, weinig of niet bemeste klei-, en mergelbodems, vaak op stenige plaatsen. De soort komt voor in akkers, langs boszomen, op kapvlakten, op slootkanten en dijken, bij heggen en in bermen. Door de gesloten bosstructuur van het projectgebied zijn er onvoldoende zonnige standplaatsen en valt aanwezigheid van deze soort uit te sluiten. Aanvullend onderzoek is niet noodzakelijk.

Stofzaad

Stofzaad staat op droge tot vrij vochtige, voedselarme, kalkhoudende zand-, leem- en krijtbodems. Deze epiparasiet groeit met behulp van mycorrhiza in schemerdonkere loof- en naaldbossen waar vaak nauwelijks andere ondergroei aanwezig is, maar ook in licht duinstruikgewas. Door de aanwezigheid van andere ondergroei is de soort uit te sluiten. Aanvullend onderzoek is niet noodzakelijk.

Conclusie

In het projectgebied kan aanwezigheid van grote bosaardbei niet worden uitgesloten. Aanvullend onderzoek is noodzakelijk.

4.2 Vleermuizen

Alle in Nederland voorkomende vleermuizen zijn strikt beschermd door de Omgevingswet. Hierdoor zijn alle vleermuizen beschermd tegen het verstoren, verwonden en doden van individuen, beschadigen en vernielen van hun vaste rust- en verblijfplaatsen en de daarbij behorende essentiële foerageergebieden en vliegroutes.

Bureaustudie

Een groot aantal van de 17 in Nederland voorkomende soorten vleermuizen kunnen worden aangetroffen in Gelderland. Een aantal daarvan zijn zeldzaam of stellen zeer specifieke eisen aan hun verblijfplaatsen. Op basis van de landelijke verspreiding kunnen onder andere de volgende soorten verwacht worden in en rond het projectgebied: baardvleermuis, brandts vleermuis, bosvleermuis, franjestaart, gewone dwergvleermuis, gewone grootoorvleermuis, grijze grootoorvleermuis, kleine dwergvleermuis, laatvlieger, meervleermuis, rosse vleermuis, ruige dwergvleermuis, tweekleurige vleermuis, vale vleermuis en watervleermuis.

Veldbezoek

Verblijfplaatsen bomen

De werkzaamheden betreffen het rooien van bomen binnen het plangebied. Doordat er een aantal bomen met geschikte holtes voor boombewonende vleermuizen in het plangebied aanwezig zijn, is aanvullend onderzoek naar boombewonende vleermuizen noodzakelijk.

Verblijfplaatsen gebouwen

Binnen het projectgebied zijn geen gebouwen aanwezig, verblijfplaatsen van gebouwbewonende soorten binnen de invloedssfeer van de werkzaamheden kunnen worden uitgesloten.

Figuur 3 boom langs pad bij bielzenwand met mogelijk voor vleermuizen geschikte holtes.

Vleermuisverblijfplaatsen

Vleermuizen zijn niet in staat om zelf een verblijfplaats te creëren en zijn dan ook volledig afhankelijk van bestaande ruimtes in onder andere bomen en/of gebouwen. In bomen verblijven ze vaak in holtes of achter loszittend schors en in gebouwen in de spouw, onder de dakpannen, achter gevelbetimmering of op zolders. Waar ze verblijven is afhankelijk van de soort. Er is een onderscheid te maken tussen boombewonende (bijv. rosse vleermuis en watervleermuis) en gebouwbewonende vleermuizen (bijv. gewone dwergvleermuis en laatvlieger), echter zijn er ook soorten die van beide gebruik maken (bijv. gewone grootoorvleermuis en ruige dwergvleermuis).

Gedurende het jaar maken ze gebruik van verschillende verblijfplaatsen met verschillende functies:

- Kraamverblijfplaats
- Zomerverblijfplaats
- Paarverblijfplaats
- Winterverblijfplaats

Niet alleen hebben de verschillende verblijfplaatsen verschillende functies, ze hebben ook verschillende eisen. In kraamverblijfplaatsen brengen vrouwtjes, vaak in grote kolonies, hun jongen groot. Belangrijk is dat het klimaat hier constant is en de temperatuur niet te laag daalt wanneer de vrouwtjes 's nachts op jacht gaan naar voedsel. Ook in de winterverblijfplaatsen, waar de vleermuizen in lethargie gaan, is het belangrijk dat het klimaat constant blijft en de temperatuur niet te ver onder het vriespunt daalt. Daarnaast kijken ze ook naar de ligging van de verblijfplaatsen, de afstand tot hun foerageergebied en bijvoorbeeld voor mannetjes in het paarseizoen of het langs een vliegroute van vrouwtjes ligt.

Foerageergebied/vliegroutes

Vleermuizen maken veelal gebruik van lijnvormige structuren in het landschap om zich tussen te verplaatsen en te foerageren, zoals houtsingels en watergangen. Omdat het projectgebied een bosstructuur beslaat en er voldoende structuren naast en in de directe omgeving aanwezig zijn wordt niet verwacht dat eventuele vliegroutes verstoord worden door de geplande ingreep. Ook het foerageergebied wordt mogelijk aangetast door de handelingen, echter is ook hierbij het geval dat in de directe omgeving voldoende structuren aanwezig zijn om te foerageren.

Conclusie

Door de aanwezigheid van verschillende openingen aan de buitenkant van de aanwezige bomen dient aanvullend onderzoek naar boombewonende vleermuizen plaats te vinden om te beoordelen of vaste verblijf- of rustplaatsen aanwezig zijn in de invloedssfeer van het voorgenomen project.

4.2 Grondgebonden zoogdieren

Bureaustudie

Uit de verspreidingsgegevens van de bureaustudie blijkt dat er in de omgeving van het projectgebied verschillende soorten grondgebonden zoogdieren kunnen worden verwacht, namelijk: wezel, bunzing, eekhoorn, boommarter, wolf, otter, das, damhert, edelhert, steenmarter, waterspitsmuis, bever, wild zwijn en gewone zeehond.

Van een aantal soorten kunnen vaste rust en verblijfplaatsen op voorhand worden uitgesloten, namelijk: wolf, damhert, edelhert en wild zwijn. Al deze soorten zijn groot wild en hebben een groot habitat zonder menselijke verstoring nodig. Het projectgebied bevindt zich nabij een druk bezocht arboretum en is daarom niet geschikt voor deze soorten. Ook van de aan water gebonden soorten kunnen vaste rust en verblijfplaatsen op voorhand worden uitgesloten omdat er geen water aanwezig is in het projectgebied. Het betreft otter, bever en waterspitsmuis. Daarnaast kunnen vaste rust en verblijfplaatsen van gewone zeehond worden uitgesloten. Deze waarnemingen betreffen een afgedwaald dier en zijn geen indicatie van een bestaande populatie in het projectgebied.

Veldbezoek

Boommarter

Boommarter heeft een grote voorkeur voor een beboste omgeving, maar is op steeds meer typen locaties te vinden, al blijft bos het biotoop bij uitstek voor boommarters. De soort maakt de nesten bij uitstek in boomholtes, maar voor rustplaatsen worden ook wel oude hopen van bijvoorbeeld konijnen, dassen en vossen gebruikt en soms zelfs in bebouwing in bos(randen). Eind maart tot eind april worden de jongen geboren en gaan na 5 weken voor het eerst uit het nest met de moeder, vanaf september zijn de jongen zelfstandig. De aanwezigheid van enkele grote boomholtes maakt dat de soort niet uit te sluiten is, aanvullend onderzoek is hierdoor noodzakelijk.

Figuur 4 geschikte verblijfplaatslocaties boommarter en eekhoorn

Bunzing, hermelijn, en wezel

Bunzing, hermelijn en wezel zijn soorten die gebruik maken van bosschages, dichte ruigtes en randen langs lijnvormige elementen om zich, omringd door dekking, door het landschap te verplaatsen. Deze soorten gebruiken eveneens hopen van andere dieren zoals muizen en konijnen als verblijfplaats. (Half)open landschappen met voldoende schuilgelegenheid, in de vorm van struweel en takkenhopen, en prooiaanbod, onder andere kleine zoogdieren en vogels, is van belang. In en langs de randen van het projectgebied zijn dergelijke structuren in de vorm van (braam)struweel, takkenhopen, muizenhopen, een overkapping en houtwallen aanwezig

(zie Figuur 5). Verblijfplaatsen en essentieel leefgebied van bunzing, wezel en hermelijn kunnen dan ook niet in het projectgebied worden uitgesloten. Sinds het verschijnen van het nieuwe kennisdocument Kleine Marterachtigen (Bij12, 2024h) is er de mogelijkheid om direct vergunning voor kleine marters aan te vragen met bijbehorende maatregelen (dus zonder aanvullend onderzoek) omdat dit een lastig te onderzoeken soortgroep (afwezigheid is moeilijk aan te tonen) betreft. Anders is aanvullend onderzoek naar kleine marterachtigen (om de aan-/afwezigheid vast te stellen) noodzakelijk als bovengenoemde elementen worden aangetast.

Figuur 5 geschikte verblijfplaatslocaties bunzing, hermelijn en wezel

Das

Dassen graven zeer uitgebreide holenstelsels (burchten) in onder andere bosranden, houtwallen, brede heggen in de buurt van gras- en akkerlanden en drinkwater. Deze burchten zijn goed zichtbaar en kan over de vele generaties dat ze gebruikt worden vele tientallen vierkanten meters beslaan. Dassen staan erom bekend dat ze 's nachts tot wel vier kilometer van hun burcht kunnen lopen om te foerageren. Foerageergebieden bestaan vaak uit weilanden en open gebieden waar ze regenwormen eten. Doordat er onder het projectgebied een bosrand zit waar brede heggen in de buurt van akkers zitten is de soort niet volledig uit te sluiten. Echter door de afwezigheid van een burcht en de aanwezigheid van alternatieve foerageergebieden wordt er geen leefgebied aangetast en is aanvullend onderzoek niet noodzakelijk.

Eekhoorn

Eekhoorn komt met name voor in naaldbos, loofbos en gemend bos, maar wordt ook vaak aangetroffen in parken en tuinen mits er voldoende voedsel (bijvoorbeeld hazelnoten en dennenappels) en schuilgelegenheid aanwezig is. Daarom hebben eekhoorns een sterke voorkeur voor oudere bomen (>20 jaar bij naaldbomen en >40 bij loofbomen) die meer voedsel produceren en een grotere variatie aan nestgelegenheid bieden. Nesten worden gebouwd op minstens 5 meter hoogte, hier kunnen boomholtes voor gebruikt worden of ze bouwen zelf bolvormige nesten in de boom. Eekhoorn maakt gebruik van meerdere nesten maar heeft één hoofdnest die het beste onderhouden wordt en 30 tot 50 cm groot kan zijn, bij vrouwtjes doet deze ook dienst als kraamnest. Door de aanwezigheid van de soort in het projectgebied volgens NDFF verspreidingsdata en boomholtes in het plangebied zoals te zien in figuur 4, valt de soort niet uit te sluiten en is aanvullend onderzoek noodzakelijk.

Steenmarter

Steenmarter heeft een voorkeur voor rotsige hellingen en gebouwen als verblijfplaats en gebieden met heggen, bosjes, greppels en geriefhoutbosjes. Ze worden veelal aangetroffen op zolders, in kruipruimtes of verlaten gebouwen. De soort heeft slechts een opening van 5 a 6 cm groot nodig om een verblijfplaats binnen te komen. Echter is de soort zeer opportunistisch en gebruikt ook takkenhopen, dicht struweel of sporadisch zelfs boomholtes als verblijfplaats. Steenmarter laat uitwerpselen achter rondom zijn verblijfplaats in latrines, daarnaast hebben ze een sterke geur welke rond de verblijfplaats hangt. De soort staat erom bekend dat ze in het territorium tientallen schuilplaatsen heeft. De aanwezigheid van verscheidene holtes die te gebruiken zijn als schuilplaats (zie figuur 5) maakt dan ook dat de steenmarter niet uit te sluiten is. Aanvullend onderzoek is noodzakelijk.

Conclusie

Aanvullend onderzoek naar grondgebonden zoogdiersoorten (voor zover niet algemeen vrijgesteld) is noodzakelijk. Dit doordat het projectgebied geschikt habitat bevat voor de volgende soorten: eekhoorn, bunzing, hermelijn, wezel, boommarter, steenmarter.

4.3 Vogels (excl. vogels met jaarrond beschermde nesten)

Het is in Nederland verboden nesten of rustplaatsen¹ te vernielen wanneer deze in gebruik zijn. Ook is volgens vaste jurisprudentie aantasting of verstoring verboden dat kan leiden tot afname van het ecologisch functioneren van een nest of rustplaats. Onder de bescherming van het nest of rustplaats vallen daarmee ook de essentiële elementen van het leefgebied die nodig zijn voor het ecologisch functioneren van deze plaatsen.² In gebruik zijnde nesten en rustplaatsen zijn in Nederland dan ook strikt beschermd door de Omgevingswet. Daarnaast is het verboden zonder een omgevingsvergunning vogels zodanig te storen dat dit een wezenlijke invloed heeft op de staat van instandhouding van vogels en is het verboden om vogels te vangen of te doden. Bij het uitvoeren van de werkzaamheden dient rekening gehouden te worden met aanwezige vogels, de in gebruik zijnde nesten en rustplaatsen en bijbehorende essentiële onderdelen van het leefgebied. Buiten de periode dat nesten of rustplaatsen in gebruik zijn, gelden de schadelijke handelingen met betrekking tot nesten en rustplaatsen niet. Wanneer in gebruik zijnde nesten of rustplaatsen aanwezig zijn, dienen de werkzaamheden uitgevoerd te worden op een zodanige wijze dat het ecologisch functioneren kan worden gegarandeerd (bijvoorbeeld door te werken buiten de kwetsbare perioden). Wanneer in gebruik zijnde nesten of rustplaatsen direct grenzend aan het projectgebied aanwezig zijn zal door een deskundige op het gebied van vogels moeten worden bepaald of de werkzaamheden in kwetsbare perioden kunnen worden uitgevoerd of dat kwetsbare perioden moeten worden ontzien.

Bureaustudie

Een groot aantal broedvogels komt voor in de regio. Waaronder algemene soorten zoals merel, kauw, houtduif en koolmees.

Veldbezoek

Gedurende het veldbezoek zijn rustende houtduiven en koolmezen waargenomen in het projectgebied. Echter zijn er geen nesten aangetroffen tijdens het gebiedsbezoek.

Conclusie

Verschillende algemeen voorkomende broedvogels worden verwacht in- en rond het projectgebied. Echter bestaat het projectgebied uit een bosperceel en zijn er geen broedende vogels hier waargenomen. De bomen of

¹ Hoewel rustplaatsen van vogels volgens artikel 11.37, lid 1, onder b, van het Besluit activiteiten leefomgeving beschermd zijn, heeft de provincie Gelderland geen specifiek beleid opgesteld hoe met rustplaatsen van vogels moet worden omgegaan. In 2021 is een uitspraak gepubliceerd van de Rechtbank Noord-Nederland dat ingaat op de bescherming van rustplaatsen van vogels, dat in dat geval betrekking had op de bescherming van slaapplaatsen van ganzen (zie ECLI:NL:RBNNE:2021:3180). Naast slaapplaatsen dient er ook rekening te worden gehouden met andere type rustplaatsen, zoals hoogwatervluchtplaatsen, ruiplaatsen en roestplekken (van uilen).

² Voor de definitie van essentieel leefgebied wordt verwezen naar jurisprudentie van 7 juli 2021 (zie ECLI:NL:RVS:2021:1457), waarin in rechtsoverweging 6 een aantal belangrijke criteria staan wanneer leefgebied moet worden beschouwd als essentieel.

vegetatie binnen de invloedssfeer van de voorgenomen ingreep zullen gedurende de werkzaamheden niet intact blijven. Op de soorten met een jaarrond beschermde nesten na (zie volgende paragraaf) zijn de nesten van broedende vogels en rustplaatsen niet beschermd als deze niet meer in gebruik zijn. Gedurende de gebruikperiode geldt een algeheel verbod op het zodanig verstoren, beschadigen en vernielen van nesten en rustplaatsen dat deze niet meer kunnen functioneren als nest of rustplaats. Er is geen wettelijk vastgestelde periode als gebruikperiode. Voor de wet is er sprake van een gebruikperiode als er sprake is van een broedgeval of rustende vogels. Direct voorafgaand aan de werkzaamheden dient onderzocht te worden of er broed- of rustgevallen in- en rond het projectgebied aanwezig zijn. Vooraf maatregelen nemen om te voorkomen dat vogels gaan nestelen of rusten is toegestaan, mits er geen sprake is van aanwezigheid van vogels met jaarrond beschermde nesten.

4.4 Vogels met jaarrond beschermde nesten

Een aantal vogelsoorten genieten extra bescherming doordat hun nesten jaarrond beschermd zijn. Dit betekent dat deze nestlocaties en het bijbehorende essentiële leefgebied ook buiten de broedperiode niet mogen worden beschadigd, vernield, weggenomen of op andere wijze minder geschikt of ongeschikt worden gemaakt.

Bureaustudie

Uit de verspreidingsgegevens van de bureaustudie blijkt dat er in de omgeving van het projectgebied verschillende vogelsoorten met een jaarrond beschermd nest kunnen worden verwacht, namelijk: boomvalk, buizerd, gierzwaluw, grote gele kwikstaart, havik, huismus, kerkuil, ooievaar, ransuil, roek, slechtvalk, sperwer, steenuil, en wespandief.

Door de afwezigheid van gebouwen worden gierzwaluw, huismus, kerkuil en slechtvalk op voorhand uitgesloten. Door de afwezigheid van oeverhabitat kan de grote gele kwikstaart op voorhand uitgesloten worden.

Veldbezoek

Boomvalk en havik

Boomvalk en havik broeden vooral in hoge bomen en bosschages. Boomvalk maakt zelf geen nesten en gebruikt oude kraaien- of eksterne nesten als broedlocatie. Dit zijn ook verstoringgevoelige soorten en zullen bebouwd gebied vermijden waar relatief veel geluid en beweging is zoals in de buurt van woonwijken voor het kiezen van een nestlocatie. Doordat het projectgebied naast een botanische tuin ligt en een wandelpad beslaat zal de locatie relatief druk bezocht zijn. Hierdoor kunnen de soorten uitgesloten worden door een te hoge recreatiedruk. Aanvullend onderzoek is niet noodzakelijk.

Buizerd

Buizerd broedt bij voorkeur in hoge bomen en vaak tegen de rand van het bos. Buizerd is generalistisch en flexibel, en zou daarom in of rondom de directe omgeving van het projectgebied een nest kunnen bouwen of een ekster of kraaiennest over kunnen nemen. Buizerd maakt in de meeste gevallen gebruik van bestaande nesten die vervolgens verder uitgebouwd worden tot een plat, omvangrijk nest (horst). Nesten van buizerd bevinden zich meestal in oude naald- of loofbomen: een eik, wilg, zwarte els, lariks of grove den. De broedperiode begint in maart met legsel en eindigt in juli wanneer de jongen uitvliegen. In deze periode is de buizerd extra gevoelig voor verstoring. De buizerd is niet uit te sluiten doordat horsten lastig te zien zijn als er nog blad aan de bomen zit. Door de aanwezigheid van twee overvliegende exemplaren is de soort lastig uit te sluiten. Aanvullend onderzoek is noodzakelijk.

Ooievaar

Ooievaar is een soort die vooral voorkomt in weilanden en uiterwaarden met een hoge waterstand. De soort bouwt grote nesten in bomen, nestpalen, hoogspanningsmasten of op woningen. De nesten zijn door de afmetingen en hoogte in de bomen of palen zeer goed zichtbaar. Er zijn geen nesten aangetroffen in het

projectgebied, de geschikte habitat valt ook net buiten de invloedssfeer van het projectgebied. Aanvullend onderzoek is dus niet noodzakelijk.

Ransuil

Ransuil komt voor van agrarische gebieden tot open bossen en moerasgebieden. De soort jaagt in open velden of langs wegbermen. Ransuil maakt meestal zelf geen nest, maar maakt bij voorkeur gebruik van een bestaand nest, veelal van zwarte kraai of ekster. Ransuil broedt en roest voornamelijk in naaldbomen, daarnaast ook in houtwallen, hagen en solitaire bomen. De soort is sterk verstoringgevoelig en zoekt voor nestgelegenheid rustige plekken die goede dekking bieden. Doordat het projectgebied grenst aan een botanische tuin, en een wandelpad door het gebied heen heeft gaan is er veel sprake van menselijke verstoring. De soort zoekt rustige gebieden op en zal zich hier dus niet snel vestigen. Aanvullend onderzoek is niet noodzakelijk.

Roek

Roeken zijn kolonievogels en broeden in grote kolonies van vaak tientallen broedparen tot zelfs honderden. Deze kolonies broeden in groepen hoge bomen (vaak populieren) met nesten op meestal 15 meter of hoger, maar minimaal 7 meter hoog. Roek is een zeer locatietrouwe vogel die een aantal aspecten nodig hebben in de buurt van de kolonie om deze leefomgeving functioneel te houden. Er moet een gevarieerd bomenbestand aanwezig zijn, dit is belangrijk voor de nesten van de kolonie maar ook voor de aanvoer van takken voor nesten, deze worden uitsluitend uit bomen gehaald. Er moet binnen een straal van 1500 meter van de kolonie genoeg oppervlakte vochtig grasland of bouwgrond aanwezig zijn met voldoende voedsel aanbod. Dit is vooral belangrijk tijdens het broed seizoen van maart tot juli. Door de afwezigheid van nesten kan aanwezigheid worden uitgesloten. Aanvullend onderzoek is niet noodzakelijk.

Sperwer

Sperwer broed doorgaans in dicht naaldbos of struweel en is minder verstoringgevoelig dan de meeste roofvogelsoorten. Ze worden daarom ook wel eens in bebouwd gebied aangetroffen waar ze dan nestelen in parken of tuinen waar dichte (naald)vegetatie te vinden is. Doordat de soort broedt in bossen, tuinen en parken meestal in een dicht jong bos met naaldbomen, het liefst in half open landschappen is de soort niet uit te sluiten. Aanvullend onderzoek is noodzakelijk.

Steenuil

Nesten van steenuil zijn veelal te vinden in holtes van knoestige bomen zoals de knotwilg, of op erven van boerderijen of vrijstaande huizen ook nesten ze regelmatig in speciale nestkasten. Steenuilen gebruiken veelal weilanden en open terreinen als foerageergebied. Het is een honkvaste vogel die doorgaans het gehele jaar in de nabijheid van de broedplaats verblijft. De broedtijd loopt tot half juni maar de jongen blijven nog afhankelijk van de ouders tot in augustus. Steenuil is een soort die vrij gevoelig is voor verstoring in de broed periode. Doordat de bomen in het projectgebied vrij veel holtes bezitten en het habitat geschikt is voor de soort door de aanwezigheid van weilanden en open terreinen in de dichte nabijheid, is de soort niet uit te sluiten. Aanvullend onderzoek is noodzakelijk.

Wespendief

Wespendief is een soort die weinig voorkomt in Nederland en een schuw karakter vertoont. De wespendif nestelt graag in grote bospercelen waarvoor ze vaak een jaarlijks een nieuw nest bouwen in hoge bomen. De broed periode loopt van juni tot in september wanneer de jongen uitvliegen. Ze voeden zich voornamelijk op insecten maar eten ook wel andere kleine dieren. Door het schuwe karakter zal de soort zich niet snel vestigen in het projectgebied waar veel sprake is van menselijke verstoring. Aanvullend onderzoek is niet noodzakelijk.

Conclusie

Nesten van jaarrond beschermde vogels, zoals steenuil zijn niet uit te sluiten binnen het projectgebied. Aanvullend onderzoek is noodzakelijk.

4.5 Categorie 2 vogelsoorten

Een categorie 2 vogelsoort is een soort die meer flexibiliteit heeft met het kiezen van een broedplaats dan een jaarrond beschermde soort (zie paragraaf 4.5). Het zijn echter soorten die vaak honkvast zijn en terugkeren naar de plaats of directe omgeving waar ze het jaar daarvoor gebroed hebben. Om deze reden kunnen categorie 2 soorten wel jaarrond beschermd zijn als zwaarwegende ecologische feiten en omstandigheden dit rechtvaardigen. In die gevallen zijn extra maatregelen en/of onderzoeken noodzakelijk.

Bureaustudie

Een groot aantal categorie 2 soorten komt voor in de regio, zoals de spreeuw, ekster, boomkruiper, boomklever en verschillende spechtensoorten.

Veldbezoek

Enkele bomen in het projectgebied bevatten holten die geschikt zijn voor categorie 2 soorten om in te broeden. Er zijn echter in de directe omgeving van het projectgebied voldoende alternatieve broedmogelijkheden beschikbaar. Zo staan er in het bos om het projectgebied heen dezelfde typen bomen als in het projectgebied waar vogels naar kunnen uitwijken. De te verwachten soorten komen verder redelijk algemeen voor in de regio rondom het projectgebied.

Conclusie

Categorie 2 soorten kunnen niet worden uitgesloten. Deze soorten komen allen algemeen voor in de regio van het projectgebied. Ook biedt de ruime omgeving voldoende alternatieve broedgelegenheden voor deze vogelsoorten. Er zijn dan ook geen zwaarwegende ecologische redenen om de vogelsoorten te beschouwen als vogels met een jaarrond beschermd nest. Direct voorafgaand aan de werkzaamheden dient wel onderzocht te worden of er broedgevallen aanwezig zijn.

4.6 Amfibieën

Bureaustudie

Op basis van verspreidingsatlas data zijn alpenwatersalamander, heikikker, kamsalamander, poelkikker, rugstreeppad, vroedmeesterpad en vuursalamander aanwezig in de omgeving van het onderzoeksgebied. Echter zijn al deze soorten uit te sluiten door de afwezigheid van voortplantingswater. Echter is in de omgeving van het projectgebied bij de uiterwaarden, en bij de poel in de botanische tuin wel geschikt voortplantingswater en winterhabitat aanwezig. Doordat dit buiten de invloedsfeer ligt van het projectgebied bevindt het ook uit te sluiten. De algemene verspreiding van soorten zoals alpenwatersalamander en kamsalamander zijn maximaal tussen 300 en 600 meter en het liefst tussen 20 en 30 meter.

Echter komt rugstreeppad in de omgeving voor. Wanneer de werkzaamheden resulteren in geschikt voortplantingswater of het creëren van geschikt habitat voor overwintering is het noodzakelijk rekening te houden met de soort. Een eventuele aanpak kan worden beschreven in een ecologisch werkprotocol.

Veldbezoek

In het gebied is geen geschikt voortplantingswater aanwezig in de vorm van poelen, in de uiterwaarden onder het projectgebied bevindt zich wel geschikt habitat, maar doordat dit buiten de invloedsfeer ligt van het projectgebied is aanvullend onderzoek naar deze soortgroep niet noodzakelijk.

Conclusie

Aanvullend onderzoek is niet noodzakelijk, indien rekening gehouden wordt met het niet creëren van geschikt habitat voor rugstreeppad tijdens de werkzaamheden.

4.7 Reptielen

Bureaustudie

In de omgeving waar het projectgebied zich bevindt, worden verschillende soorten reptielen aangetroffen. Een aantal daarvan zijn beschermd en vallen niet onder de provinciale vrijstelling, namelijk hazelworm en ringslang.

Veldbezoek

Hazelworm

Hazelworm heeft sterke binding met gebieden waar dood hout en veel dichte vegetatie te vinden is. Ze zijn vochtminnend en worden voornamelijk waargenomen in bos- en heidegebieden. Hazelwormen voeden zich voornamelijk op naaktslakken en regenwormen en zijn daarmee afhankelijk van gebieden waar deze prooien voldoende voorkomen. De soort komt voor in open bossen, bosranden, heide, houtwallen, struwelen, spoor- en wegbermen, kalkgraslanden, vestingwerken, steenhopen, ruderaal plaatsen en tuinen. Deze soort valt volgens verspreidingsdata net buiten het projectgebied. Door de aanwezigheid van houtwallen en struwelen bij de bosrand is er een geschikte biotoop voor de soort aanwezig en is daarmee niet uit te sluiten. Aanvullend onderzoek is noodzakelijk.

Ringslang

Ringslang is gebonden aan waterrijke habitats. Deze liggen veelal op zandgronden en op de overgangen van zandgrond naar veen- en kleigronden. Grote oppervlaktes laag gelegen, nat gebied worden gemeden, omdat de soort daar vaak niet alle stadia van zijn levenscyclus kan doorlopen. Voor de voortplanting zijn ze afhankelijk van hopen organisch materiaal. Door de aanwezigheid van geschikt habitat binnen het plangebied zoals ingerotte boomstobben en dichte lagen organisch materiaal is de soort niet uit te sluiten. Aanvullend onderzoek is noodzakelijk.

Conclusie

Aanvullend onderzoek is noodzakelijk voor ringslang en hazelworm.

4.8 Vissen

Bureaustudie

Gebaseerd op de verspreidingsatlas kan de volgende soort verwacht worden in de omgeving van het projectgebied: grote modderkruiper.

Veldbezoek

Grote modderkruiper

Grote modderkruiper heeft voorkeur voor ondiepe wateren waar een dikke modderlaag in te vinden is, van groot belang hierbij is een uitbundige watervegetatie groei. Ze planten zich voort in warmere en de ondiepere delen van het water waar ze in leven waar een structuur van (dode) vegetatie aanwezig is. Deze ondiepe wateren zijn niet aanwezig in het gebied, waardoor de soort kan worden uitgesloten.

Conclusie

Aanvullend onderzoek is niet noodzakelijk.

4.9 Insecten en overige ongewervelden

Bureaustudie

Beschermden insecten en overige ongewervelden stellen specifieke eisen aan hun habitat. Een aantal beschermde soorten kunnen op basis van eerdere waarnemingen worden aangetroffen in of rond het projectgebied, namelijk aardbeivlinder, bosparemoervlinder, grote paremoervlinder, grote vos, grote weerschijnvlinder, kempense heidelibel, kleine ijsvogelvlinder, kommavlinder, sleedoornpage, bosbeekjuffer en gevlekte witsnuitlibel, oostelijke witsnuitlibel, rivierrombout, teunisbloempijlstaart, vermiljoenkever.

Echter zijn bosbeekjuffer, kempense heidelibel, oostelijke witsnuitlibel, rivierrombout, gevlekte witsnuitlibel op voorhand uit te sluiten door de afwezigheid van open waterpartijen in het projectgebied.

Veldbezoek

Aardbeivlinder

Aardbeivlinder is zeldzame standvlinder welke zeer lokaal voorkomt. De soort wordt aangetroffen op zowel droge als vochtige terreinen met een afwisseling van hoge en lage vegetaties. Aardbeivlinder komt voor op graslanden, heide, kapvlakten, maar ook moerassen. De belangrijkste waardplanten voor de soort zijn dauwbraam en tormentil. Door de afwezigheid van waardplanten in het projectgebied valt de soort uit te sluiten. Aanvullend onderzoek is niet noodzakelijk.

Bosparemoervlinder

Bosparemoervlinder komt voor op grazige, kruidenrijke en zonnige plaatsen in bossen en beschutte graslanden. De soort is aangetroffen op brede bospaden, langs bosranden en kapvlakten, en op open plaatsen in het bos. De waardplant is hengel. De vliegplaatsen van bosparemoervlinder zijn slechts enkele jaren geschikt, waardoor het nodig is om steeds nieuwe vliegplaatsen beschikbaar te hebben. De soort is zeer zeldzaam en komt alleen nog lokaal voor op de Veluwe. Door de afwezigheid van waardplanten in het projectgebied valt de soort uit te sluiten. Aanvullend onderzoek is niet noodzakelijk.

Grote paremoervlinder

Grote paremoervlinder is een zeer zeldzame standvlinder die bijna alleen nog maar voorkomt op de Waddeneilanden en de Hoge Veluwe. De soort eist een groot leefgebied met voldoende waardplanten (viooltjes) en ruige plekken, zoals duingraslanden, droge heischrale graslanden, blauwgraslanden en kalkgraslanden. Het is hierbij van belang dat er verschil is in vegetatiehoogte en er afwisseling met open grond aanwezig is. Door de afwezigheid van waardplanten in het projectgebied valt de soort uit te sluiten. Aanvullend onderzoek is niet noodzakelijk.

Grote weerschijnvlinder

Grote weerschijnvlinder komt met name voor in oudere, vochtige loofbossen, wilgenbroekbossen of bosschages in beekdalen. De belangrijkste waardplanten zijn boswilg en soms grauwe wilg. Door de afwezigheid van waardplanten in het projectgebied valt de soort uit te sluiten. Aanvullend onderzoek is niet noodzakelijk.

Kleine ijsvogelvlinder

Is een soort van gevarieerde, vochtige gemengde bossen of loofbossen, zoals elzenbroekbos.

Geschikte waardplanten o.a. kamperfoelie en sneeuwbes, groeien doorgaans in de halfschaduw. De kleine ijsvogelvlinder vliegt graag in de halfschaduw en op open plekken, bredere bospaden en langs bosranden. Op de hellingvoet is sneeuwbes aanwezig. Afhankelijk van hoe groot het gebied is waarin vegetatie gerooid moet worden, is aanvullend onderzoek noodzakelijk.

Kommavlinder

De kommavlinder komt voor in droge, schrale open graslanden, duinen en gevarieerde heide. In Nederland is het op de Veluwe een vrij algemene soort. De waardplant van kommavlinder is schapengras, en soms andere zwenkgrassen, buntgras en struisgras. Door de afwezigheid van waardplanten in het projectgebied valt de soort uit te sluiten. Aanvullend onderzoek is niet noodzakelijk.

Teunisbloempijlstaart

Teunisbloempijlstaart komt voor in open plekken in vochtige bossen, bosranden en warme open plaatsen. De belangrijkste waardplanten van de soort zijn wilgenroosje, teunisbloem, basterdwederik en kattenstaart. Door de afwezigheid van waardplanten in het projectgebied valt de soort uit te sluiten. Aanvullend onderzoek is niet noodzakelijk.

Grote vos

Grote vos neemt de afgelopen jaren weer sterk toe. De soort is vooral te vinden op warme, zonnige, open maar beschutte plaatsen. Hieronder vallen vochtige, open bossen, bosranden, boomgaarden en andere plekken met grote vrijstaande bomen. Ook moeten er geschikte plaatsen zijn om te overwinteren, zoals holle bomen of stapels hout. De belangrijkste waardplant is iep. Iep is aangetroffen in het projectgebied. Hierdoor is de soort niet uit te sluiten. Afhankelijk van hoe groot het gebied is waarin vegetatie gerooid moet worden, is aanvullend onderzoek noodzakelijk.

Sleedoornpage

Een zeldzame standvlinder die voorkomt op een aantal locaties in Overijssel, langs de randen van de Veluwe, op de Utrechtse Heuvelrug, op een enkele locatie in Noord-Brabant en in Zuid-Limburg. De waardplant is sleedoorn. Tijdens het veldbezoek is de waardplant sleedoorn is aangetroffen onderaan de hellingvoet. Hierdoor is de soort niet uit te sluiten. Afhankelijk van hoe groot het gebied is waarin vegetatie gerooid moet worden, is aanvullend onderzoek noodzakelijk.

Vermiljoenkever

Vermiljoenkever komt voor in vochtige bossen, houtwallen, bomenlanen en dikke takken welke recent dood zijn gegaan. Ook meer solitaire of opgestapelde boomstammen kunnen gekoloniseerd worden. Zowel de larve als de kever leeft het grootste deel van zijn leven achter schors. In Nederland komt de soort met name voor in populieren, maar ook andere loofbomen en zelfs enkele naaldbomen worden bewoond. Door de afwezigheid van populieren in het projectgebied en de afwezigheid van recent dood hout valt deze soort uit te sluiten. Aanvullend onderzoek is niet noodzakelijk.

Conclusie

Aanvullend onderzoek is niet noodzakelijk zolang de uitgevoerde werkzaamheden geen waardplanten verwijderen. Indien iepen, sleedoorn en sneeuwbes gerooid of anderzijds aangetast zullen worden, is vervolgonderzoek naar grote vos, sleedoornpage en kleine ijsvogelvlinder noodzakelijk.

4.10 .Toetsing zorgplichten Omgevingswet

In de Omgevingswet is een algemene zorgplicht opgenomen voor het zoveel mogelijk voorkomen, beperken of ongedaan maken van nadelige gevolgen op de fysieke leefomgeving. Daarnaast zijn er in het Bal specifieke zorgplichten opgenomen met betrekking tot Natura 2000-gebieden, bedreigde flora en fauna en houtopstanden. Deze specifieke zorgplichten vragen om in beeld te brengen of en welke Natura 2000-gebieden, bedreigde soorten of waardevolle houtopstanden kunnen voorkomen in de invloedsfeer van het project. Als deze voorkomen, wordt gevraagd om nadelige gevolgen te voorkomen of deze gevolgen zoveel mogelijk te beperken of ongedaan te maken door het nemen van maatregelen (zie bijlage 1). In deze paragraaf is aangegeven of deze waarden kunnen voorkomen en, zo ja, welke maatregelen worden geadviseerd om nadelige gevolgen te voorkomen (broedvogels en habitatrichtlijn bijlage IV-soorten zijn hiervoor al in beeld gebracht).

Bureau studie en veldbezoek

Binnen de invloedsfeer van het plangebied ligt Natura 2000-gebied Veluwe. Het gebied op de Wageningse Berg behoort tot het habitatype 'Beuken-Eikenbossen met Hulst (H9120). Typische soorten voor dit bostype zijn onder andere grote muur en bosanemoon, welke aanwezig zijn op de helling en langs de wandelpaden. Beuken-Eikenbossen met Hulst zijn gevoelig voor stikstofdepositie. Naast stikstofdepositie vormen successie (verbossing, met name door dominantie van beuk) en versnippering bedreigingen voor dit landschapstype. Door de geplande werkzaamheden zal geen versnippering van het landschap plaatsvinden. In het geval dat er vegetatie verwijderd moet worden voor het verleggen van het pad, of het vervangen van de bielzenwand, zal dit mogelijk gevolgen van verbossing deels terugdraaien. Negatieve effecten op het habitatype worden daarom niet verwacht. Doelsoorten voor het Natura 2000-gebied Veluwe zijn weergegeven in tabel 1.

Tabel 1 Doelsoorten Natura 2000-gebied Veluwe

Habitatrichtlijnsoort	Broedvogels
Gevlekte witsnuitlibel	Wespendief
Vliegend hert	Nachtzwaluw
Beekprik	IJsvogel
Rivierdonderpad	Draaihals
Kamsalamander	Zwarte specht
Meervleermuis	Boomleeuwerik
Drijvende waterweegbree	Duinpieper
	Roodborsttapuit
	Tapuit
	Grauwe klauwier

Voor geen van de in tabel 1 genoemde soorten worden negatieve effecten verwacht in zoverre dat de Natura 2000-doelstellingen niet gehaald worden. Indien er bomen gekapt worden, gaan er mogelijk voor Zwarte specht geschikte bomen verloren. Echter zijn er voldoende alternatieven in de omgeving aanwezig en wordt er geen effect verwacht op de gunstige staat van instandhouding voor zwarte specht.

Ook zijn er monumentale bomen aanwezig binnen het projectgebied en zullen deze mogelijk gekapt moeten worden. Nadelige gevolgen zoals bodemtrillingen, geluids- en lichthinder kunnen niet worden uitgesloten. Deze nadelige gevolgen moeten zoveel mogelijk worden voorkomen door het nemen van passende preventieve maatregelen of passende herstelmaatregelen. Een boomeffectanalyse wordt geadviseerd om het effect van de maatregelen op de bomen te toetsen.

Het projectgebied herbergt geschikte biotopen van de volgende bedreigde soortgroepen: bedreigde trekvogels, Habitatrichtlijn bijlage II of V of soortgroepen waarvoor een Rode Lijst is opgesteld, waardoor de aanwezigheid van deze soortgroepen niet kan worden uitgesloten. Tijdens het veldbezoek zijn meerdere wijngaardslakken (Rode Lijst) waargenomen. Verder staan in de verspreidingsatlas recente waarnemingen van reptielen, vogels en zoogdieren. Mogelijke nadelige gevolgen voor deze soorten kunnen worden uitgesloten wanneer maatregelen getroffen worden. Onder conclusies worden maatregelen geadviseerd.

Figuur 6 monumentale beuk binnen projectgebied.

Binnen het plangebied wordt een deel aangemerkt als waardevolle houtopstand of beplanting 'Veerweg - Arboretum' met cultuurhistorische waarde '(zeer) waardevol' in de erfgoedatlas. Ook staan er monumentale bomen in het projectgebied, zoals te zien in figuur 6. Onder conclusies worden maatregelen geadviseerd. De

aanwezige monumentale bomen zijn beuken. Beuk heeft vaak een ondiep wortelstelsel en ook wanneer de bomen behouden kunnen blijven, kunnen negatieve effecten op de wortels van deze bomen door bodemtrillingen niet worden uitgesloten. Mogelijk is een aanvullend boomadvies noodzakelijk over hoe deze bomen het beste behouden kunnen blijven.

Conclusie

In het onderzoeksgebied zijn wel Natura 2000-gebieden, bedreigde soorten en/of waardevolle houtopstanden aanwezig. Het gebied valt binnen Natura 2000-gebied Veluwe. Ook zijn er een aantal Rode Lijst soorten in het gebied, waaronder wijngaardslak. Nadelige gevolgen kunnen worden voorkomen als onderstaande passende preventieve maatregelen worden genomen:

- Maak het projectgebied ongeschikt voor soorten alvorens de werkzaamheden te starten
- Voer een boom-effectenanalyse uit voor boomadvies
- Werk één richting uit zodat soorten de werkzaamheden kunnen ontvluchten
- Werk tussen zonsopkomst en zonsondergang om lichthinder zoveel mogelijk te beperken
- Werk buiten de kwetsbare periode van soorten, zoals buiten de broedperiode

5 Conclusies + aanbevelingen

5.1 Conclusies

Te verwachten soorten in invloedsfeer

Beschermde amfibieën en vissen worden niet verwacht in het projectgebied. Er zijn echter diverse verblijfplaats mogelijkheden en mogelijk essentiële onderdelen van leefgebieden aangetroffen waardoor aanwezigheid van boombewonende vleermuizen, grondgebonden zoogdieren, Insecten, ongewervelden, planten, reptielen en vogels niet zijn uit te sluiten. Aanvullend onderzoek naar deze soorten is noodzakelijk.

Aanvullende onderzoeken

Het bevoegd gezag hanteert voor onderzoek naar vleermuizen de onderzoeksinspanning uit het vleermuisprotocol. Het vleermuisprotocol stelt dat er in de periode 15 mei t/m 15 juli 3 bezoeken (2x avond en 1x ochtend) worden uitgevoerd én 2 bezoeken (2x avond) in de periode 15 augustus t/m 1 oktober (zie tabel 2). Ook is het mogelijk om de boomholtes via een endoscopische check te controleren op geschiktheid en aanwezigheid van dieren. Dit is echter aanvullend en geen vervangend onderzoek naar vleermuizen.

Het bevoegd gezag hanteert voor onderzoek naar kleine marterachtigen de onderzoeksinspanning uit het Soortinventarisatieprotocollen Netwerk Groene Bureaus. Dit protocol stelt dat er in de periode van 15 april t/m 15 augustus 3 bezoeken worden uitgevoerd. Sinds het verschijnen van het nieuwe kennisdocument Kleine Marterachtigen (Bij12, 2024h) is er de mogelijkheid om direct vergunning voor kleine marters aan te vragen met bijbehorende maatregelen (dus zonder aanvullend onderzoek) omdat dit een lastig te onderzoeken soortgroep (afwezigheid is moeilijk aan te tonen) betreft. Ook wordt er in september - november 2024 onderzoek uitgevoerd op de Wageningse Berg en Belmonte Arboretum naar de aanwezigheid van marterachtigen. Wanneer dit onderzoek afgerond is, kan mogelijk van dit rapport gebruik gemaakt worden als aanvulling op een habitatsgeschiktheidsanalyse. Voor de vogelsoorten met jaarrond beschermde nesten zal een onderzoek naar horsten uitgevoerd worden, indien deze aanwezig zijn zal aanvullend onderzoek noodzakelijk zijn.

Het bevoegd gezag hanteert voor onderzoek naar ringslang de onderzoeksinspanning uit het Soortinventarisatieprotocollen Netwerk Groene Bureaus en Kennisdocument. Dit protocol stelt dat er in de periode van 1 april t/m 15 mei 2 bezoeken worden uitgevoerd.

Tabel 2 Onderzoeksinspanning vleermuizen en gierzwaluwen conform protocol

Actie	Periode	Opmerking
Onderzoek vleermuizen	- 15 april - 15 augustus - 15 augustus - 1 oktober	- 3 bezoeken - 2 bezoeken
Onderzoek ringslang	- 15 april - 15 september	- 2 bezoeken
Onderzoek bunzing, hermelijn, wezel	- April t/m september - Of, oktober t/m maart met grotere onderzoeksinspanning	- Mostela, wildcamera's - of habitatsgeschiktheidsanalyse
Onderzoek eekhoorns	- December t/m augustus	- 1 bezoek
Boomarter	- April t/m september - Of, oktober t/m maart met grotere onderzoeksinspanning	- Mostela, wildcamera's
Steenarter	- April t/m september - Of, oktober t/m maart met grotere onderzoeksinspanning	- Mostela, wildcamera's
Buizerd, sperwer	- Maart t/m mei	- 2 bezoeken
Steenuil	- 15 februari - 15 april	- 2 bezoeken

Omgevingsvergunning

Wanneer na onderzoek blijkt dat een verblijfplaats of essentieel leefgebied van beschermde soorten aanwezig is en er schadelijke handelingen genoemd in de Omgevingswet voorzien worden, is het aanvragen van een omgevingsvergunning via het DSO bij provincie Gelderland noodzakelijk. Het is mogelijk dat er mitigerende of compenserende maatregelen nodig zijn om schadelijke handelingen te voorkomen of effecten te beperken of ongedaan te maken.

Toetsing zorgplichten Ow

In het onderzoeksgebied zijn wel Natura 2000-gebieden, bedreigde soorten en/of waardevolle houtopstanden aanwezig. Het gebied valt binnen Natura 2000-gebied Veluwe. Ook zijn er een aantal Rode Lijst soorten in het gebied, waaronder wijngaardslak. Nadelige gevolgen kunnen worden voorkomen als onderstaande passende preventieve maatregelen worden genomen:

- Maak het projectgebied ongeschikt voor soorten alvorens de werkzaamheden te starten
- Werk één richting uit zodat soorten de werkzaamheden kunnen ontvluchten
- Werk tussen zonsopkomst en zonsondergang om lichthinder zoveel mogelijk te beperken
- Werk buiten de kwetsbare periode van soorten, zoals buiten de broedperiode

5.2 Aanbevelingen

Ecologisch werkprotocol

Het wordt aanbevolen een ecologisch werkprotocol op te stellen om de details van te nemen mitigerende of compenserende maatregelen uit te werken. Het protocol is tevens een belangrijke richtlijn voor de uitvoering van de voorgenomen ingreep. Daarnaast dient het zorg te dragen voor een goede implementatie van de voorwaarden van een eventuele omgevingsvergunning en om voldoende zorgvuldig te werken conform de eisen van de zorgplichten. Het werkprotocol is een document waarin beschreven staat waar en wanneer welke werkzaamheden uitgevoerd kunnen worden en onder welke voorwaarden. Tevens wordt er aangegeven welke maatregelen uitgevoerd dienen te worden.

Overige aanbevelingen

Vanwege de hoge natuur- en cultuurwaarde van de monumentale bomen die zich binnen het projectgebied bevinden wordt aanbevolen deze te behouden. Dit kan bijvoorbeeld door te kiezen om in plaats van renovatie van de bielenwand een trap aan te leggen die het wandelpad met de botanische tuin verbindt. Hierdoor worden niet alleen de bomen gespaard maar is er ook minder sprake van verstoring doordat de ingreep kleiner is. Ook

zijn de monumentale bomen erg kwetsbaar voor de werkzaamheden door het oppervlakkig wortelen van beuk. Hierdoor kunnen ze snel beschadigen in geval van bodemwerkzaamheden. Het compleet rooien van alle beplanting inclusief bomen op de helling die grenst aan de bielzenwand zal een grote ecologische impact hebben. Door stapsgewijs te werken waar geen monumentale bomen in de weg zitten kan de bielzenwand mogelijk vervangen worden zonder de volledige houtopstand te rooien. Hiermee wordt de ecologische- en culturele waarde die deze monumentale bomen hebben behouden. Ook wordt aangeraden een boomeffectenanalyse (BEA) uit te voeren om te determineren wat de effecten van de werkzaamheden zijn op de bestaande monumentale beuken.

Literatuur

- BIJ12 (2017a). Kennisdocument Gewone grootoorvleermuis. BIJ12, Utrecht.
- BIJ12 (2017b). Kennisdocument Rosse vleermuis. BIJ12, Utrecht.
- BIJ12 (2017c). Kennisdocument Ruige dwergvleermuis. BIJ12, Utrecht.
- BIJ12 (2017d). Kennisdocument Buizerd. BIJ12, Utrecht.
- BIJ12 (2023a). Kennisdocument Gierzwaluw. Versie 2.0. BIJ12, Utrecht.
- BIJ12 (2023b). Kennisdocument Huismus. Versie 2.1. BIJ12, Utrecht.
- BIJ12 (2024a). Kennisdocument Gewone dwergvleermuis. BIJ12, Utrecht.
- BIJ12 (2024b). Kennisdocument Kleine marterachtigen. BIJ12, Utrecht.
- Broekhuizen, S., Spoelstra, K et.al. 2016. Atlas van de Nederlandse Zoogdieren. Naturalis Biodiversity Center, Leiden. EIS Kenniscentrum. Insecten en andere ongewervelden, Leiden.
- Creemers R.C.M. & van Delft J.J.C.W. (2009). De amfibieën en reptielen van Nederland, - Nederlandse fauna 9. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, European invertebrate Survey - Nederland, Leiden
- Dietz C., O. von Helversen & D. Nill, 2011. Vleermuizen 'Alle soorten van Europa en Noordwest-Afrika. Vertaling en bewerking P.H.C. Lina. De Fontein/Tirion Uitgevers B.V., Utrecht
- Netwerk Groene Bureaus (2023). Soorteninventarisatieprotocollen in het kader van de Omgevingswet. [pdf-document]. Versie november 2023.
- Netwerk Groene Bureaus (2021). Vleermuisprotocol 2021. [excel-bestand].

Natura 2000: <https://www.natura2000.nl>

Soortinformatie: <http://zoogdiervereniging.nl/>
<http://ravon.nl/>
<http://vlindernet.nl/>
<http://libellennet.nl/>
<http://sovon.nl/>

Waarnemingen: www.verspreidingsatlas.nl/

Bijlage 1 Wetgeving

Omgevingswet

Vanaf 1 januari 2024 is de Omgevingswet van kracht. De Omgevingswet vervangt 26 wetten, waaronder de wet natuurbescherming. De bevoegdheid ligt grotendeels bij de provincies. Zij zijn verantwoordelijk voor de toetsing van werkzaamheden en activiteiten bij bijvoorbeeld Natura 2000-gebieden (de gebiedsbeschermingsbepalingen) en dier- en plantensoorten (de soortenbeschermingsbepalingen). Alleen bij ruimtelijke ingrepen waarmee grote nationale belangen zijn gemoeid is het Rijk (Minister van LNV of Minister voor Natuur&Stikstof) bevoegd gezag.

De natuurbescherming onder de Omgevingswet is onder te verdelen in verschillende onderdelen: de bescherming van natuurgebieden en landschappen (Natura 2000-gebieden, Natuurnetwerk Nederland (NNN), bijzonder nationale natuurgebieden, bijzonder provinciale natuurgebieden, bijzonder provinciale landschappen), de bescherming van soorten en de bescherming van houtopstanden.

Bescherming van natuurgebieden en landschappen

Bescherming van Natura 2000-gebieden

Natura 2000-gebieden in Nederland zijn onderdeel van een Europees netwerk aan natuurgebieden waar belangrijke flora & fauna en habitattypen duurzaam beschermd worden. Zij bestaan uit de verschillende Speciale Beschermingszones die moesten worden aangewezen vanwege de verplichtingen uit de Vogelrichtlijn en de Habitatrichtlijn. Al deze gebieden zijn belangrijk om de Europese biodiversiteit van soorten, habitats en leefgebieden te waarborgen. De in Nederland aangewezen Natura 2000-gebieden worden beschermd onder de Omgevingswet, voorheen onder de Wet natuurbescherming. In Nederland zijn er 162 natuurgebieden aangewezen als Natura 2000-gebieden. Voor ieder Natura 2000-gebied zijn er een instandhoudingsdoelstellingen opgesteld voor specifieke habitattypen en fauna in het aanwijzingsbesluit. De instandhoudingsdoelen zijn geformuleerd in termen van behoud/uitbreiding van de omvang van het habitatype of leefgebied en behoud/verbetering van de kwaliteit van het habitatype of het leefgebied. Bij vogels is vaak ook een doelaantal opgenomen voor het aantal broedparen of aantal vogels (bij overwinterende soorten). Dit aantal zegt ook vooral iets over de benodigde draagkracht van het Natura 2000-gebied als broed- of rustgebied voor het doelaantal. Bij soorten is vaak ook een doelstelling voor de populatie opgenomen, in termen van behoud of uitbreiding. In het Natura 2000-beheerplan per Natura 2000-gebied (soms geclusterd, zoals het Natura 2000-beheerplan voor de Voordelta) worden de instandhoudingsdoelen in ruimte en tijd uitgewerkt. Deze vormt dan ook een belangrijk onderdeel van de toetsing van negatieve gevolgen op Natura 2000-gebieden. Zie voor een overzicht van alle Europese Natura 2000-gebieden de Natura 2000 viewer: <https://natura2000.eea.europa.eu/> Meer info over de doelstellingen per gebied, is te vinden op de website www.natura2000.nl.

Zodra een gebied is aangewezen, dient voor alle projecten die het bereiken van de instandhoudingsdoelstellingen in gevaar kunnen brengen (een significant gevolg) een omgevingsvergunning te worden aangevraagd. Plannen mogen alleen worden vastgesteld als er geen sprake is van een kans op een significant gevolg. Dit geldt niet alleen voor projecten of plannen binnen deze beschermde gebieden, maar ook voor ingrepen daarbuiten als deze een extern (negatief) effect hebben op de instandhoudingsdoelen. Om het effect van een project of plan in beeld te brengen, dient eerst een voortoets te worden uitgevoerd. Als een kans op een significant gevolg niet kan worden uitgesloten, is er met betrekking tot een project sprake van een 'Natura 2000-activiteit'.³ Wat exact de gevolgen zijn en of een significant gevolg door mitigatie kan worden voorkomen, moet worden onderzocht in een Passende beoordeling (artikel 16.53c, eerste lid Ow). Als een significant gevolg niet kan worden voorkomen, dan dient een zogeheten 'ADC-toets' te worden uitgevoerd waarin in achtereenvolgende volgorde moet worden

³ Een 'Natura 2000-activiteit' is volgens de definitie van het begrip zoals uitgewerkt in de bijlage bij artikel 1.1 Omgevingswet een: 'activiteit, inhoudende het realiseren van een project dat niet direct verband houdt met of nodig is voor het beheer van een Natura 2000-gebied, maar afzonderlijk of in combinatie met andere plannen of projecten significante gevolgen kan hebben voor een Natura 2000-gebied'.

beoordeeld of er geen sprake is van een Alternatief, of er sprake is van een Dwingende reden van groot openbaar belang en of de significante gevolgen vooraf kunnen worden gecompenseerd (artikel 8.74b, lid 2 Bkl). Een Natura 2000-activiteit is vergunningplichtig (art. 5.1, lid 1 Ow), tenzij er sprake is van een 'vergunningsvrij geval' (art. 11.16 t/m 11.21 Bal). De vergunning kan en wordt alleen afgegeven als blijkt dat significante gevolgen door mitigatie kunnen worden voorkomen of als aan de ADC-criteria kan worden voldaan. Activiteiten die nodig zijn voor het beheer van Natura 2000-gebieden (om de doelstellingen te kunnen halen) of geen significante gevolgen hebben, vallen niet onder de regels voor een Natura 2000-activiteit.

Een omgevingsvergunning moet worden aangevraagd via [het DSO](#).⁴ In de regel is de provincie of het Rijk (N&S) het bevoegd gezag indien een enkelvoudige aanvraag wordt ingediend voor een Natura 2000-activiteit. Bij een omgevingsvergunning voor meerdere type activiteiten (een meervoudige aanvraag) is de gemeente veelal het bevoegd gezag, afhankelijk van de aangevraagde type activiteiten.

Naast een vergunningplicht bij een kans op significante gevolgen, dient altijd rekening te worden gehouden met de specifieke zorgplicht voor Natura 2000-gebieden en bijzonder nationale natuurgebieden (artikel 11.6 Bal). Iedereen die activiteiten uitvoert die verslechterende of significant verstorende gevolgen voor een Natura 2000-gebied of een bijzonder nationaal natuurgebied kunnen hebben, moet nadelige gevolgen zoveel mogelijk voorkomen, beperken of ongedaan maken. Er moet worden nagegaan of nadelige gevolgen op voorhand op grond van objectieve gegevens verslechterende of significant verstorende gevolgen voor de instandhoudingsdoelstellingen kunnen worden uitgesloten. Als nadelige gevolgen niet te voorkomen zijn, dan verplicht de specifieke zorgplicht om met betrekking tot deze gevolgen passende preventieve maatregelen te nemen, of, als dit niet gaat, om passende herstelmaatregelen te treffen.

Een stroomschema voor de toetsing van projecten en plannen aan de regels voor Natura 2000-gebieden is te vinden onder [deze link](#).⁵

Natuurnetwerk Nederland

Het Natuurnetwerk Nederland (NNN) is het Nederlands netwerk van bestaande en nieuw aan te leggen natuurgebieden. Het netwerk moet natuurgebieden beter verbinden met elkaar en met het omringende agrarisch gebied. Het doel van de NNN is om bij te dragen aan het behoud of herstel van de biodiversiteit die van nature in Nederland in het wild voorkomen.

Aanwijzing en begrenzing

De aanwijzing van het NNN is geregeld in de Omgevingsverordening. De instructieregels voor de aanwijzing, begrenzing en de reikwijdte van het NNN zijn opgenomen in artikel 7.5 en artikel 7.6 Bkl. In de Omgevingsverordening zijn (instructie)regels gesteld voor Omgevingsplannen van gemeenten en projectbesluiten. Deze regels zijn gesteld in het belang van de bescherming, instandhouding, verbetering en ontwikkeling van de wezenlijke kenmerken en waarden van het NNN.

Wezenlijke kenmerken en waarden

De wezenlijke kenmerken en waarden van de NNN worden vastgesteld per Omgevingsverordening door de provincie conform artikel 7.7 Bkl. In de Omgevingsverordening is daartoe een natuurbeheerplan vastgesteld waar in de regel de bestaande natuurwaarden en het ambitieniveau zijn aangegeven middels natuurbeheertypen. Daarnaast heeft de provincie zelf de ruimte om te bepalen of zij ook potentiële natuurwaarden (en de daarvoor vereiste bodem- en watercondities) meenemen in de definiëring van de wezenlijke kenmerken en waarden (art. 7.7, 2e lid Bkl).

Beschermingsregime

⁴ <https://omgevingswet.overheid.nl/home>

⁵ <https://www.natuurinclusief.nl/wp-content/uploads/Stroomschema-toetsing-gebiedsbescherming-Ow-1.pdf>

Het beschermingsregime voor het NNN is uitgewerkt in art. 7.8, 2e lid Bkl, dat een instructie-regel betreft voor uitwerking van het beschermingsregime in de Omgevingsverordeningen van provincies:

“De regels verzekeren in ieder geval dat de kwaliteit en oppervlakte van het natuurnetwerk Nederland niet achteruitgaan, dat de samenhang tussen de gebieden van het natuurnetwerk wordt behouden en dat, als binnen het natuurnetwerk activiteiten worden toegelaten die nadelige gevolgen kunnen hebben voor de wezenlijke kenmerken of waarden van het natuur-netwerk, deze gevolgen tijdig worden gecompenseerd, zodanig dat de kwaliteit, oppervlakte en samenhang van het natuurnetwerk behouden blijven.”

De daadwerkelijke mate van bescherming van de NNN hangt erg af van de uitwerking van de regels in de provinciale Omgevingsverordeningen. Een deel van de nieuwe Omgevingsverordeningen van provincies zijn (vooral nog) beleidsneutraal en komen overeen met het beschermingsregime conform het voormalige Barro ('nee, tenzij'-principe aan de hand van zogeheten ADC-criteria), een ander deel heeft echter de regels geconformeerd aan de regels in de Ow. Of nieuwe of gewijzigde Omgevingsverordeningen na het loslaten van een beleidsneutrale overgang een ander beschermingsregime zullen bevatten, zal de toekomst uitwijzen.

Meer informatie over de ligging van het NNN en het geldende natuurbeheerplan met de huidige staat en het ambitieniveau van het NNN, is te vinden op de [Informatiekaart Natuur](#).

Bijzondere natuurgebieden en landschappen

Het Rijk kan op basis van artikel 2.44, lid 2 Ow zogeheten bijzondere nationale natuurgebieden aanwijzen. De bijzondere nationale natuurgebieden kunnen worden aangewezen vooruitlopend op de aanwijzing of begrenzing als Natura 2000-gebied, bijvoorbeeld als het gaat om compensatie voor handelingen die leiden tot een significant gevolg of als het gaat om gebieden die nodig zijn om de doelstellingen van de Vogelrichtlijn of Habitatrichtlijn te bereiken (art. 3.63 Bkl). Daarnaast kan het Rijk ook bijzondere nationale natuurgebieden aanwijzen als de bescherming van het gebied nodig is voor de instandhouding of herstel van biotopen en leefgebieden van in Nederland van nature in het wild voorkomende soorten genoemd in bijlage I Vogelrichtlijn of Bijlage I, II, IV of V Habitatrichtlijn. In die gevallen bevat het aanwijzingsbesluit instandhoudingsdoelstellingen (art. 3.64 Bkl). Het ministerie van LNV heeft de taak zorg te dragen dat de maatregelen worden getroffen voor het bereiken van de instandhoudingsdoelstellingen van deze type natuurgebieden (art. 2.19, lid 5 Ow), tenzij Gedeputeerde Staten is aangewezen om deze taak uit te voeren (art. 2.18, lid 1, onder g, 2°, tweede streepje Ow). Voor de bescherming van bijzondere nationale natuurgebieden geldt, naast een mogelijke toegangsbeperking, de specifieke zorgplicht zoals genoemd in art. 11.6 Bal (zie hiervoor).

De provincies kunnen zogeheten bijzondere provinciale natuurgebieden of bijzondere provinciale landschappen aanwijzen (art. 2.44, lid 5 Ow). Niet iedere provincie hanteert dezelfde juridische bescherming. Sommige hanteren alleen een predicaat (voorbeeld: Midden-Delfland in Zuid-Holland), anderen hanteren een soort ADC-criteria ('nee, tenzij'-principe, voorbeeld: Overcingel in Drenthe) en daarmee juridische beschermingsregime naast NNN en Natura 2000. De vigerende regels staan in de provinciale Omgevingsverordeningen.

Bescherming van soorten

Een 'flora- en fauna-activiteit' is volgens de definitie van het begrip zoals uitgewerkt in de bijlage bij art. 1.1 Omgevingswet een:

'activiteit met mogelijke gevolgen voor van nature in het wild levende dieren of planten'

Anders dan bij een 'Natura 2000-activiteit', waarvan pas sprake is als een activiteit leidt tot een kans op significante gevolgen op beschermde Natura 2000-gebieden (zie hiervoor), is er al sprake van een 'flora- en fauna-activiteit' als het een mogelijk gevolg heeft voor één van nature in het wild levend dier of plant, ongeacht of deze soort beschermd is volgens de Omgevingswet. Doordat in de definitie wordt verwezen naar 'van nature' in het wild levende soorten, gaat de definitie niet op voor niet-van nature voorkomende soorten. Met andere woorden, de regels voor flora- en fauna-activiteiten gelden niet voor soorten die buiten het natuurlijk verspreidingsgebied voorkomen of exoten, tenzij specifiek vermeld.

Als er sprake is van een flora- en fauna-activiteit, dient er rekening te worden gehouden met de regels in art. 11.27 Bal (specifieke zorgplicht), art. 11.28 Bal (voorkomen onnodig lijden dieren) en de paragrafen 11.2.2 t/m 11.2.5 Bal (vergunningplicht bij schadelijke handelingen, regels vergunningsvrije gevallen). Hoewel de paragrafen 11.2.2 t/m 11.2.5 Bal alleen betrekking hebben op de bij wet beschermde soorten, gelden de artikelen 11.27 en 11.28 ook met betrekking tot de niet-beschermde soorten.

Specifieke zorgplicht flora en fauna

In het Bal is een specifieke zorgplicht opgenomen voor onder meer alle ‘flora- en fauna-activiteiten’ die, zoals hiervoor aangegeven, vrijwel alle ruimtelijke activiteiten betreft. Deze specifieke zorgplicht komt in de plaats van de algemene zorgplicht die in de Omgevingswet staat (Afdeling 1.3 Ow). Iedereen die een flora- en fauna-activiteit uitvoert, moet nadelige gevolgen zoveel mogelijk voorkomen, beperken of ongedaan maken. Met betrekking tot de reikwijdte van de zorgplicht is voor flora- en fauna-activiteiten aangegeven dat deze plicht in ieder geval inhoudt dat moet worden nagegaan of er aanwijzingen zijn van de aanwezigheid van een aantal type soorten die kwetsbaar of bedreigd zijn. Deze soorten betreffen in Nederland van nature voorkomende:

- Vogelrichtlijn-soorten zoals genoemd in bijlage I Vrl en niet in die bijlage genoemde, geregeld in Nederland voorkomende trekvogelsoorten als bedoeld in artikel 4, 2e lid Vrl;
- Habitatrichtlijn-soorten als opgenomen in bijlage II, IV en V Hrl;
- nationaal beschermde soorten (bijlage IX Bal);
- dieren of planten die staan opgenomen op de Rode Lijsten;
- voor die soorten belangrijke leefgebieden of natuurlijke habitats.

Als deze aanwijzingen er zijn, moet worden vastgesteld of op voorhand op grond van objectieve gegevens nadelige gevolgen kunnen worden uitgesloten voor dieren van die soorten, hun nesten, hun foerageerplaatsen, hun voortplantingsplaatsen, hun rustplaatsen en hun eieren, of voor planten van die soorten. Zijn nadelige gevolgen niet uit te sluiten, dan wordt gevraagd om na te gaan welke nadelige gevolgen kunnen optreden en passende preventieve maatregelen te nemen, de activiteit te staken, of, als dat niet kan, passende herstelmaatregelen te nemen. Verder wordt er ook gevraagd om tijdens en na het verrichten van de activiteit na te gaan of de getroffen passende preventieve maatregelen de beoogde effecten hebben.

De zorgplicht geldt altijd voor alle in het wild levende soorten, ongeacht een eventueel van toepassing zijnde vrijstelling, gedragscode of vergunning. De zorgplicht voor soorten is bovendien niet beperkt tot de dieren en planten zelf, maar ook tot de directe leefomgeving van de soorten. Dat betreft voor dieren de foerageergebieden, rust en vaste verblijfplaatsen en plaatsen voor het grootbrengen van de jongen.

Beschermingsregimes soorten

Er zijn in de basis van de Omgevingswet 3 soortenbeschermingsregimes van toepassing:

- § 11.2.2 Bal: omgevingsvergunning soorten conform de Vogelrichtlijn;
- § 11.2.3 Bal: omgevingsvergunning soorten conform de Habitatrichtlijn;
- § 11.2.4 Bal: omgevingsvergunning andere soorten volgens eigen Nederlandse regels.

De beschermingsregimes en bijbehorende verbodsbepalingen zijn hieronder nader toegelicht.

Beschermingsregime Vogelrichtlijn

Hieronder vallen alle van nature in Nederland in het wild levende vogels als bedoeld in artikel 1 van de Vogelrichtlijn. Schadelijke handelingen die niet mogen worden verricht zonder een geldige omgevingsvergunning (art. 11.37 Bal) zijn:

- a) het opzettelijk doden of opzettelijk vangen van van nature in Nederland in het wild levende vogels van soorten als bedoeld in art. 1 Vrl;
- b) het opzettelijk vernielen of opzettelijk beschadigen van nesten, rustplaatsen en eieren van vogels, of het opzettelijk wegnemen van nesten van die vogels;
- c) het rapen en onder zich hebben van eieren van vogels;
- d) het opzettelijk storen van vogels onder a, als het storen van wezenlijke invloed is op de staat van instandhouding van de vogelsoort (artikel 11.37, lid 3 Bal);

De schadelijke handelingen met betrekking tot nesten en rustplaatsen hebben in de regel alleen betrekking op nesten en rustplaatsen die in gebruik zijn. Onder de bescherming van deze plaatsen worden ook de essentiële onderdelen van het leefgebied verstaan die nodig zijn om het nest of rustplaats ecologisch gezien te laten functioneren. De schadelijke handelingen gelden niet als de nesten en rustplaatsen niet meer in gebruik zijn. Voor enkele soorten die ieder jaar terug keren naar hetzelfde nest of van het nest afhankelijk zijn geldt dat deze jaarrond beschermd zijn. Welke soorten dit zijn, hangt af van de lijst vogels met jaarrond beschermde nesten die het betreffende bevoegd gezag hanteert. Een overzicht is te vinden in de [Lijst beschermde soorten](#).⁶

Onder bepaalde voorwaarden mogen de schadelijke handelingen wel uitgevoerd worden. Er is dan een omgevingsvergunning of vrijstelling nodig. Er zijn vrijstellingen vastgesteld per provinciale omgevingsverordening of ministeriële regeling. Daarnaast geldt er een vrijstelling als aantoonbaar wordt gewerkt conform een toepasbare en een door de Minister van LNV aangewezen gedragscode. Gelden er geen vrijstellingen, dan is een omgevingsvergunning nodig om schadelijke handelingen te mogen verrichten.

Een omgevingsvergunning moet worden aangevraagd via het DSO. In de regel is de provincie of het Rijk (N&S) het bevoegd gezag indien een enkelvoudige aanvraag wordt ingediend voor een Flora- en fauna-activiteit. Bij een omgevingsvergunning voor meerdere type activiteiten (een meervoudige aanvraag) is de gemeente veelal het bevoegd gezag, afhankelijk van de aangevraagde type activiteiten.

Een omgevingsvergunning kan verkregen worden als er wordt voldaan aan de volgende criteria (art. 8.74j, lid 1 Bkl):

- a. er geen andere bevredigende oplossing dan het verrichten van de activiteit bestaat;
- b. de activiteit nodig is:
  - in het belang van de volksgezondheid of de openbare veiligheid;
  - in het belang van de veiligheid van het luchtverkeer;
  - ter voorkoming van belangrijke schade aan gewassen, vee, bossen, visserij of wateren;
  - ter bescherming van flora of fauna;
  - voor onderzoek of onderwijs, het uitzetten of herinvoeren van soorten, of voor de daarmee samenhangende teelt, of
  - om het vangen, het onder zich hebben of elke andere wijze van verstandig gebruik van bepaalde vogels in kleine hoeveelheden selectief en onder strikt gecontroleerde omstandigheden toe te staan; en
- c. als de activiteit niet leidt tot verslechtering van de staat van instandhouding van deze soort.

Beschermingsregime Habitatrichtlijn

Soorten die staan in de Habitatrichtlijn bijlage IV, het Verdrag van Bern bijlage I en II en bijlage I van het Verdrag van Bonn. Schadelijke handelingen die niet mogen worden verricht zonder een geldige omgevingsvergunning (art. 11.46 Bal) zijn:

- a) het in hun natuurlijk verspreidingsgebied opzettelijk doden of opzettelijk vangen van in het wild levende dieren van soorten, genoemd in bijlage IV, onder a, bij de habitatrichtlijn, bijlage II bij het verdrag van Bern of bijlage I bij het verdrag van Bonn (art. 11.46, lid 3 Bal: niet inbegrepen vogels art. 1 Vrl);
- b) het opzettelijk verstoren van dieren als bedoeld onder a;
- c) het in de natuur opzettelijk vernielen of rapen van eieren van dieren als bedoeld onder a;
- d) het beschadigen of vernielen van de voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van dieren als bedoeld onder a; en
- e) het opzettelijk plukken en verzamelen, afsnijden, ontwortelen of vernielen van planten van soorten, genoemd in bijlage IV, onder b, bij de habitatrichtlijn of bijlage I bij het verdrag van Bern, in hun natuurlijke verspreidingsgebied.

⁶ Zie de Lijst beschermde soorten op de website van NatuurInclusief onder Kennisloket (natuurinclusief.nl/kennisloket/).

Belangrijke noot is dat onder de bescherming van voortplantings- en rustplaatsen ook de essentiële onderdelen van het leefgebied worden verstaan die nodig zijn om deze ecologisch gezien te laten functioneren.

Onder bepaalde voorwaarden mogen de schadelijke handelingen wel uitgevoerd worden. Er is dan een omgevingsvergunning of vrijstelling nodig. Er zijn vrijstellingen vastgesteld per provinciale omgevingsverordening of ministeriële regeling. Daarnaast geldt er een vrijstelling als aantoonbaar wordt gewerkt conform een toepasbare en een door de Minister van LNV aangewezen gedragscode. Gelden er geen vrijstellingen, dan is een omgevingsvergunning nodig om schadelijke handelingen te mogen verrichten.

Een omgevingsvergunning moet worden aangevraagd via het DSO. In de regel is de provincie of het Rijk (N&S) het bevoegd gezag indien een enkelvoudige aanvraag wordt ingediend voor een Flora- en fauna-activiteit. Bij een omgevingsvergunning voor meerdere type activiteiten (een meervoudige aanvraag) is de gemeente veelal het bevoegd gezag, afhankelijk van de aangevraagde type activiteiten.

Een omgevingsvergunning kan verkregen worden als er wordt voldaan aan de volgende criteria (art. 8.74k, lid 1 Bkl):

- a. er geen andere bevredigende oplossing voor het verrichten van de activiteit bestaat;
- b. de activiteit nodig is:
  - in het belang van de bescherming van de wilde flora of fauna, of in het belang van de instandhouding van de natuurlijke habitats;
  - voor het voorkomen van ernstige schade aan met name gewassen, veehouderijen, bossen, visgronden, wateren of andere vormen van eigendom;
  - in het belang van de volksgezondheid, de openbare veiligheid of andere dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard en met inbegrip van voor het milieu wezenlijke gunstige effecten;
  - voor onderzoek en onderwijs, repopulatie of herintroductie van deze soorten, of voor de daarvoor benodigde kweek, met inbegrip van de kunstmatige vermeerdering van planten; of
  - om het onder strikt gecontroleerde omstandigheden mogelijk te maken op selectieve wijze en binnen bepaalde grenzen een beperkt, bij de omgevingsvergunning vastgesteld aantal van bepaalde dieren van de aangewezen soort te vangen of onder zich te hebben, respectievelijk een beperkt bij de omgevingsvergunning vastgesteld aantal van bepaalde planten van de aangewezen soort te plukken of onder zich te hebben; en
- c. de activiteit geen afbreuk doet aan het streven de populaties van de betrokken soort in hun natuurlijke verspreidingsgebied in een gunstige staat van instandhouding te laten voortbestaan.

Beschermingsregime andere beschermde soorten

Dit zijn de soorten die genoemd worden in de bijlage IX van het Bal. Onder dit beschermingsregime staan de schadelijke handelingen die niet mogen worden verricht zonder een geldige omgevingsvergunning (art. 11.54 Bal):

- a) het opzettelijk doden of vangen van in het wild levende zoogdieren, amfibieën, reptielen, vissen, dagvlinders, libellen en kevers van de soorten, genoemd in bijlage IX Bal, onder A;
- b) het opzettelijk beschadigen of vernielen van de vaste voortplantingsplaatsen, rustplaatsen of eieren van dieren als bedoeld onder a; en
- c) het opzettelijk in hun natuurlijke verspreidingsgebied plukken en verzamelen, afsnijden, ontwortelen of vernielen van vaatplanten van de soorten, genoemd in bijlage IX Bal, onder B.

Voor deze soorten gelden in principe dezelfde vrijstellings- en vergunningscriteria als bij het beschermingsregime Habitatrichtlijn, maar zijn er een groot aantal aanvullende wettelijke belangen opgenomen om vrijstelling of vergunning te kunnen verlenen (artikel 8.74l, lid 1 Bkl). Provincies hebben de bevoegdheid om bij Omgevingsverordening vrijstelling te verlenen voor andere beschermde soorten. Er is dan geen sprake van een vergunningplicht voor werkzaamheden. Wel blijven de zorgplichten gelden. De vrijstelling verschilt per provincie

en geldt in het algemeen voornamelijk voor ruimtelijke ingrepen, bestendig beheer en onderhoud en bestendig gebruik.

De totale [Lijst beschermde soorten](#) is te vinden op de website van NatuurInclusief B.V.⁷

In hele specifieke gevallen zijn bepaalde handelingen bij wet uitgezonderd van de vergunningplicht voor het verrichten van schadelijke handelingen die hiervoor zijn genoemd. Deze gevallen zijn niet in dit beknopte overzicht opgenomen, voor zover niet relevant voor deze toetsing.

Bescherming van Houtopstanden

Bossen (houtopstanden) en bomenrijen die buiten de bebouwde kom staan, zijn in principe beschermd volgens de regels in de Omgevingswet. Het doel van de regels is om het oppervlak bosareaal en bepaalde bomenrijen in stand te houden door een meldplicht van het voornemen tot kap en een herplantplicht. De meldplicht is bedoeld om, indien nodig, belangrijke boskernen te beschermen door een (tijdelijke) kapverbod. De herplantplicht moet zorg dragen dat het areaal of het aantal bomen dat is gekapt, wordt behouden door herplant op de plek waar de bomen zijn gekapt. De bescherming van houtopstanden heeft betrekking op alle houtopstanden vanaf 10 are, en op rijbeplanting van meer dan 20 bomen. Als er sprake is van het geheel óf gedeeltelijk kappen van een houtopstand vanaf 10 are of een bomenrij van meer dan 20 bomen, zijn de regels voor de meldplicht en herplantplicht van toepassing. Dit betekent dat ook als een kleiner oppervlak dan 10 are uit een houtopstand vanaf 10 are groot of als er maar 1 boom wordt gekapt in een bomenrij van meer dan 20 bomen, de meldplicht en herplantplicht geldt. Bepalend voor het toepassen van de regels is daarmee de grootte of lengte van een houtopstand of bomenrij. Dit geldt voor beplantingen buiten de zogeheten ‘bebouwingscontour houtkap (zie daarvoor het Omgevingsplan van de betreffende gemeente). Binnen de bebouwingscontour houtkap gelden alleen de plaatselijke regels van de gemeente in het Omgevingsplan.⁸ Op de meldplicht en herplantplicht zijn wel diverse uitzonderingen in de Ow opgenomen, ook zijn er diverse mogelijkheden om van de meldplicht en herplantplicht af te wijken.

Anders dan bij beschermde gebieden en soorten kent de Omgevingswet geen specifieke term voor een activiteit waarbij een houtopstand wordt gekapt. De regels voor de bescherming van houtopstanden en bomenrijen staan opgenomen in Afdeling 11.3 Bal. De regels gelden niet voor:

- Houtopstanden kleiner dan 10 are;
- Bomenrijen bestaande uit 20 bomen of minder;
- Houtopstanden op erven of in tuinen;
- Bomen of struiken voor de teelt van vruchten of noten;
- Windschermen om boomgaarden;
- Kerstbomen niet ouder dan 20 jaar;
- Kweekgoed;
- Uit populieren of wilgen bestaande wegbeplantingen, beplantingen langs waterwegen of eenrijige beplantingen langs landbouwgronden;
- Dunningen;
- Beplantingen van populieren, wilgen, essen of elzen voor productie van biomassa, die tenminste eens in de 10 jaar worden geoogst, bestaan uit minstens 10.000 stoven/ha/be-plantingseenheid en die zijn aangelegd na 1 januari 2013.

De bebouwingscontour houtkap moet worden aangewezen in een omgevingsplan (art. 5.165b Bkl) en is daarin terug te vinden (of een voorloper daarvan, bijv. de bebouwde kom Wet natuurbescherming of bebouwde kom Boswet).

⁷ <https://www.natuurinclusief.nl/kennisloket/>

⁸ Voorheen de Algemene Plaatselijke Verordening, of: APV. Overigens moet worden gezegd dat de plaatselijke regels in het Omgevingsplan ook kunnen gaan over het vellen van houtopstanden of bomen buiten de bebouwingscontour houtkap, bijvoorbeeld met als doel het behoud van cultureel erfgoed, veiligheid, of de gevallen die zijn uitgezonderd van de rijksregels in het Bal.

Specifieke zorgplicht houtopstanden

Nieuw ten opzichte van de Wnb is de specifieke zorgplicht in het Bal (art. 11.116 Bal) die geldt voor het vellen van houtopstanden, het herbeplanten van grond of nadat een houtopstand op een andere manier teniet is gegaan. Zoals hiervoor aangegeven komt de specifieke zorgplicht in de plaats van de algemene zorgplicht die in de Omgevingswet staat. De specifieke zorgplicht voor vellings- en herbeplantingsactiviteiten en handel in en bezit van hout, stelt dat als zo'n activiteit nadelige gevolgen heeft voor de oogmerken voor de regels voor deze activiteiten (art. 11.112 Bal), degene die deze verricht verplicht is om nadelige gevolgen te voorkomen, te beperken of ongedaan te maken of achterwege te laten. De oogmerken zoals hiervoor aangegeven zijn de doelstellingen voor de regels over het vellen en herbeplanten van houtopstanden. Deze doelstellingen zijn natuurbescherming, de instandhouding van het bosareaal en het beschermen van landschappelijke waarden. In tegenstelling tot de specifieke zorgplicht met betrekking tot gebieden en soorten, is de specifieke zorgplicht in art. 11.116 Bal niet nader uitgewerkt. Wel is ook deze specifieke zorgplichtbepaling zowel bestuursrechtelijk als strafrechtelijk handhaafbaar. Zo kan er bijvoorbeeld beter worden gehandhaafd tegen illegale kap. Om aantoonbaar aan de specifieke zorgplicht te hebben voldaan, is het raadzaam dat de toetsing aan de zorgplichtbepalingen in een rapportage wordt vastgelegd.

Meldplicht en herplantplicht

In het Bal staan de regels voor het vellen en herplant van een houtopstand. Het is verboden om zonder een melding een houtopstand te vellen. De velling moet ten minste 4 weken tot maximaal 1 jaar vooraf worden gemeld (art. 11.126 Bal). Middels een maatwerkvoorschrift in een Omgevingsverordening kan GS een kapverbod opleggen voor de bescherming van bijzondere natuur- of landschappelijke waarden, voor ten hoogste 5 jaar (art. 11.128 Bal).

Als een houtopstand geheel of gedeeltelijk is geveld, dan geldt een herplantplicht. De opstand moet dan binnen 3 jaar op dezelfde grond op bosbouwkundige wijze worden herbeplant (art. 11.129 Bal). Als de herbeplanting binnen 3 jaar niet is aangeslagen, wordt deze vervangen.

Uitzonderingen of afwijkingen melding- en herplantplicht

De provincie heeft de bevoegdheid om maatwerkvoorschriften op te stellen over de melding- en herplantplicht (art. 11.119 Bal). Op die wijze kan de provincie een vergunning verlenen van deze plichten, zodat kan worden afgeweken van de melding- of herplantplicht waaronder bijvoorbeeld de termijnen voor een melding of herbeplanting. Met een maatwerkvoorschrift kan de provincie ook herbeplanting op andere grond toestaan als de herbeplanting voldoet aan de eisen in de Omgevingsverordening, voor zover de provincie bevoegd gezag is, of als wordt voldaan aan de eisen in art. 11.130, onder b, voor zover de Minister voor N&S bevoegd gezag is. De meldplicht en herplantplicht geldt niet voor het periodiek vellen van griend- of hakhout (art. 11.126, lid 2 en art. 11.129, lid 1 Bal). Verder gelden een aantal uitzonderingen van de meld- en herplantplicht (art. 11.131 Bal) voor vellingen:

- in het kader van instandhoudings- of passende maatregelen om de Natura 2000-doelstellingen te kunnen bereiken;
- ter uitvoering van via een maatwerkvoorschrift of maatwerkregel verplichte preventieve of herstelmaatregelen voor het bereiken van de Natura 2000-doelstellingen;
- ter uitvoering van via een maatwerkvoorschrift verbonden aan een omgevingsvergunning voor een Natura 2000-activiteit of flora- en fauna-activiteit;
- ter uitvoering van regels gesteld in een ministeriele regeling of omgevingsverordening;
- voor de aanleg en onderhoud van brandgangen;
- uitgevoerd conform een bij ministeriele regeling aangewezen gedragscode;
- in het kader van Natura 2000-activiteiten of flora- en fauna-activiteiten van nationaal belang en voldoet aan de eisen in art. 11.131, lid 1, onder e Bal.

Een gedragscode moet voldoen aan de eisen die zijn opgenomen in art. 11.131, lid 2 Bal, en waarborgt dat er geen afbreuk wordt gedaan aan bijzondere natuurwaarden of landschappelijke waarden, de houtopstanden

geen deel uitmaken van een boskern, de herbeplanting op een bosbouwkundige manier plaatsvindt, op een grond die ten minste dezelfde kwaliteit heeft en ten minste een gelijk oppervlak heeft.

Bevoegd gezag

De Gedeputeerde Staten is het bevoegd gezag voor het vellen en beheren van houtopstanden (art. 11.113 Bal), tenzij het gaat om activiteiten van nationaal belang. Dan is de Minister voor N&S het bevoegd gezag (art. 11.114 Bal).

Meer informatie

Voor de van toepassing zijnde lokale uitgewerkte regels en maatwerk (bijv. voor de geldende bebouwingscontouren houtkap), wordt verwezen naar het [DSO](#) en de [Informatiekaart Natuur](#).

Voor een mogelijk beeld van de natuurwaarde of landschappelijke waarde van een houtopstand of bomenrij, kan onder meer de gemeentelijke Omgevingsvisie worden geraadpleegd of bijvoorbeeld de digitale kaart [Groen Erfgoed](#) of de [Erfgoedatlas](#).